

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан: «КІЭЛЭЦЫКІУХЭР — ТИНЕУЩЫРЭ МАФЭХ»

Тэхутэмькыое районмкІэ къуаджэу Шынджые бэрэ зэжэгъэхэ хъугъэ-шлагъэр шыкІуагъ: апэрэ кІэлэцЫкІу ІыгъыпІэр къуаджэм къыщызэІуахыгъ. Мы хъугъэ-шлагъэм пае къоджэдэхэм афгушІонэу къэкІуагъ Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТхъакІущынэ Аслъан. Республикэм иминистрэхэм я Кабинет илЫкІохэр ащ игъусагъэх. Джащ фэдэу Іофтхъабзэм къекІоллагъэхэм ахэтыгъэх Адыгэ Республикэм и Апшъэрэ суд и Тхъаматэу Трэхъо Аслъан, Тэхутэмькыое районым ипашъу Пшыдатэкъо Ризо, районым икълэ ыкІи икъоджэ псэупІэхэм япашъхэр, къоджэдэхэр ыкІи мэфэкІыр зыфызэхашъгъэ кІэлэцЫкІуагъ.

Шынджые гурыт еджапІэу N 24-р ары кІэлэцЫкІу купІІу зышайгъышт ІыгъыпІэу «Жъогъобын» зыфІорэр къыщызэІуахыгъэр. ТхъакІущынэ Аслъан сабийхэр зышайгъыштхэ унэхэр къыплыхъагъэх: гуІэтыпІэу, дэгъоу зэтэгъэпсыхъэгъэ унэхэм Шынджые шыщ кІэлэцЫкІуагъ джы ашайгъыштхы, джащ фэдэу беседкакІэ зышайгъыштхэ шагум кІэлэцЫкІуагъ шыджэгущытх.

КІэлэцЫкІуагъ зышайгъыштхэ унэхэр къызаплыхъэхэм бжж концерт цыкІуагъыгъ, хъакІэшохэм апае аргъэхъазыргъ. Сабыйхэм къа-

Іогъэ усэ цыкІуагъ рэзэныгъэ гушыІэхэр къахэщыгъэх.

Концерт ужым республикэм и Лышъхъэу цыфхэу къэзэрэу-гъоигъэхэм закыфигъэзагъ ыкІи кІэлэцЫкІу ІыгъыпІэу еджапІэм къыщызэІуахыгъэр пІэлъэ гъэ-нэфагъэм тегъэпсыхъагъэу зэрэщытыр къыІуагъ.

— Попэн хъумэ, бэкІэ тишІуагъэ шъодгъэкІынэу хъугъэп, — къыІуагъ ТхъакІущынэ Аслъан. — ЕджапІэм зерищыкІагъэм тетэу иІофшІэн зыпкъ идгъэуцожышт ыкІи кІэлэцЫкІу ІыгъыпІагъэ тшышт, сыда плэмэ тикъуаджэхэм кІэлэцЫкІуагъ къащыхъурэр нахъыбэ хъунэу тэгугъэ. Хэгъэгум и Президентэу Д. А. Медведевыми республикэм бэмышІэу къызэкІом ащ фэгъэхъыгъэу къыІогъагъ. Ащ зэрэхигъэунэфыкІыгъэмкІэ, кІэлэцЫкІу ІыгъыпІэхэр амал

зериІэкІэ нахъыбэу шІыгъэнхэ фае, хэгъэгум ипашъхэми а ІофыгъомкІэ зэрафэлъэкІэу яшІуагъэ къагъэкІошт.

ТхъакІущынэ Аслъан къызэрэхигъэщыгъэмкІэ, республикэм ипашъхэм ащыгулшагъэп чылтэм културэм и Унэцагъэпсынэу къоджэдэхэр зэрагъэгугъэгъагъэхэр. Лышъхъэм къызэриІуагъэмкІэ, а Іофыгъор шІокІ имыІэу зэшІохыгъэ хъушт.

Ипсалъэ къызищыгуышт ТхъакІущынэ Аслъан хигъэунэфыкІыгъэ мыщ фэдэ хъугъэ-шІэгъэ дэгъур быслыгъэмхэм ямзэ лъапІэ зэрэтефагъэр. Диныр зылэжырэ псэуми Лышъхъэр афэлъэІуагъ яунагъохэм мамырныгъэрэ цыІэкІэшІурэ арылгъынэу.

(Тикорр.).
Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ иунашъу

Бирам мэфэкІым ехъылагъ

Адыгэ Республикэм и Законэу «МэфэкІ ыкІи шІэжъ мафэхэм яхъылагъ» зыфІорэм тегъэпсыхъагъэу:

1. Бирам мэфэкІыр 2011-рэ илъэсым шышъхъэІум и 30-м тегъэфэгъэнэу.
2. 2011-рэ илъэсым шышъхъэІум и 27-рэ шэмбэт гъэпсэфыгъо мафэр 2011-рэ илъэсым шышъхъэІум и 29-м, блыпэм, хыгъэнэу. Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан къ. Мыекъуапэ, шышъхъэІум и 22-рэ, 2011-рэ илъэс N 141

Гектар мин 20 ажъуагъ

Бжыхъасэхэм ялухыжын аухыгъэми, республикэм игубгъохэм ІофшІэныр ащызэпІурэп. Мы мафэхэм чІыгулэжъхэр анахъэу зыпылхэр лэжыгъэр зрахыжырэ хыпкъхэм чІыгу шъхъашъор ащыгъэшъбэгъэныр, бжыхъасэхэр зыхалъхашъхэр жъогъэнхэр ары.

Адыгеим мэкъу-мэщымкІэ и Министерствэ къызэритыгъэмкІэ, шышъхъэІум и 23-м ехъулэу псэумкІи ажъуагъэр гектар мин 20-м хъазырэу лыкІэхъагъ, ащ шыщэу полупарыр гектар мини 10-м къехъу. Районхэм чІыгу гектар пчъагъэу ащажъуагъэр: Джаджэр — 5350-рэ, Красногвардейскэр — 3705-рэ, Кошхъаблэр — 3450-рэ, Шәуджэныр — 3260-рэ, Теуцожыр — 2334-рэ, Тэхутэмькыуаер — 590-рэ, Мыекъуапэр — 133-рэ, къалэу Мыекъуапэ къепхыгъэхэр — 320-рэ.

ЛІЭХЪУСЭЖЪ Хъаджэртбый.

Адыгеим шыпсэуагъэрэм яІэпыІэгъушІу

ИлъэсипІырэ ныкъорэ хъугъэ Адыгеим иІыфхэм ящыІэкІэ-псэукІэ нахъышІу шІыгъэным ны (унэгъо) мылькур зыфэлажъэрэр. Джащ фэдиз пІалъэ тешІагъ 2006-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 29-м номерэу 256-ФЗ зытетэу къыдэкІыгъэ Федеральнэ законэу «КІэлэцЫкІу зыІэ унагъохэм къэралыгъо ІэпыІэгъу ятыгъэнымкІэ хэгъэхъожь Іофыгъохэу зехъэгъэн фаехэм яхъылагъ» зыфІорэм кІуачІэ иІэ зыхъугъэм. А пІалъэм къыкІолІ ны мылькур унэгъо 1032-м икъу фэдизу къызыфагъэфедагъ. ЗэкІэмкІи ны (унэгъо) мылькур тельтэгъэ къэралыгъо сертификат зэратыгъэхэу Адыгеим шыпсэуагъэр унэгъо 11519-рэ мэхъу.

2011-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м къыщыублагъэу подряд организациехэр къырамыгъэблагъэхэу зычІэсыштхэ яунэе унэ ашІыным (зычІэсхэр агъэкІэ-жыныным) ны мылькур пэІуагъэхъан фитхэу хабзэм ыгъэпсыгъ. Къуаджэм шыпсэуагъэ нахъыбэмкІэ ежхэм акІуачІэкІэ зычІэсыштхэ унэхэр зышІыхэрэмкІэ а шІыкІэм мэхъанэ гъэ-нэфагъэ зериІэр псэуми ашІэ.

Непэ ехъулэу псэолъэшІ организацие къырамыгъэблагъэу зычІэсыштхэ унэ ашІыным е зычІэсыхэр агъэкІэжыныным

унэгъо мылькур ахэлъхъэгъэным, джащ фэдэу зычІэсыштхэр агъэпсыхъэе хъарджэу ашІыгъэм унэгъо мылькур пэІуагъэхъагъэным яхъылІэгъэ заявлении 198-рэ Адыгэ Республикэм шыпсэуагъэрэм къатыгъ. ЗэкІэмкІи а хъарджхэм сомэ миллион 35,6-рэ апэІухъагъ. А сомэ пчъагъэм шыщэу миллион 32,5-р унэ шІыгъэным (гъэкІэжыгъэным) ыкІи заявлении 9-м тельтэгъэ сомэ миллиони 3,1-р унэ зэрашІыгъэм хъарджэу къытыгъэм пэІуагъэхъагъэным ательтагъэх.

Номерэу 256-ФЗ зытет Федеральнэ законом ыгъэнэфэрэ шапхъэхэр тиереспубликэ шагъэ-цэкІэжхэу заублагъэм къыкІэ-лыкІогъэ пІалъэм нафэ къышІыгъ хабзэм зерихъэрэ а Іофыгъошхом шІогъэ икъу къызэритырэр. ЫшъэкІэ пчъагъэхэу шыджэгъагъэхэм ямызакъоу, унэгъо мылькур зыгъэфедэгъэ цыфхэм а Іофым ехъылІэгъэ гушыІэ дехабуу къаІорэми программэр цыфхэмкІэ хэкІыпІэу зэралыгъэрэр нафэ къашІы. Демографии Іофыгъохэр республикэм шыгъэтэрэзыгъэнхэмкІэ ащ шІогъэ дэгъу къызэритырэм имызакъоу, республикэм исоциальнэ-экономикэ шыІакІи хэжыгъэхэр фешІых.

ПФР-м и Адыгэ республикэ Къутамэ ипресс-къулыкъу.

КЪУЛАЙНЫГЪЭ

Зыхэлъхэр кыыхагъэщых

«Уижъуагъо кыыхэгъан» зыфиорэ творческэ проектм жъоныгъоклэ мазэм Адыгэ Республикэм илофшлэн щыригъэжъагъ. Къулайныгъэ зыхэлъ ныбжьыклэхэр кыыхэгъэщыхэгъанхэм, лэпылэгъу афэхъуэгъаным ар атегъэпсыхъагъ.

Шышхъэлым и 25-м кыищегъэжъагъэу Ионыгъом и 3-м нэс проектм ияшэнэрэ едзыгъо клочт. Республикэм ирайон зэфэшхъафхэм кыищыхахыгъэхэр «Жъогъо унэм» щыпсэуштых.

Финалист нэбгырэ 20-р мэффи 10-м кыиочл клэлэгъаджэхэм агъэсэщтых. Сценэм узэрэтетыштым шапхъэу пылхэм, къэшъуаклэм, ордэ къэлауаклэм яшгъэфхэм ащэгъэгъэзэщтых. Зэрагъэшлагъэр концертхэм къащэгъэлъэгъошты.

Шышхъэлым и 25-м «Жъогъо унэр» кыизылауахышты. Апэрэу цыфхэм апашхъэ ныбжьыклэхэм зыкышагъэлъэгъошты. Культурэм и Унэу поселкэу Каменноостскэм дэтым концерт кыищатышты. Ахэм яплгы зышлоигъоохэр зэклэ клонхэ алъэкышты. Чгъэжъуэр зэлухыгъэщты.

Иофтхъабзэр мэфэкл шыкълэм тетэу зэфашыжышты. Ащ ыуж республикэм ирайонхэм концертхэр къащатыштых.

ДАУТЭ Анжел.

Чыфэр игъом птыжбын фае

Хъакъулахыхэм, тазырхэм, къэралыгъо поштинэм, нэмыклэныкыгъоохэмкыи чыфэхэр кыизэклэгъэкложьыгъэнхэм пае суд приставхэм яотделэу Тэхъутэмыкыое районым шылэм икыулыкыушлэхэм Иофтхъабзэ гъэнэфагъэхэр мы мафэхэм зэшлуахых.

Зы мафэм кыиочл сомэ минн 115-рэ фэдиз чыфэ зытель нэбгыри 5-м Иоф зышашлэрэ чыплэхэр суд приставхэм агъэунэфын алъэкыгъ. Кредит организацием чыфэ кыиызыхыгъэу, джырэ лъэхъаным ар зымытыжырэ зы нэбгырэр цыфхэм Иофшлалэ зышарагъэгъотырэ гупчэм иучет ежъ ишлоигъоныгъэклэ хагъэуагъ.

Гъэцэкклэ Иофхэм япхы-

гъэу нэбгырэ 35-мэ ячлыфэхэр а чыплэм шапшыныжыгъэх. Зэклэмкыи суд приставхэм сомэ 80297-рэ къаугъоигъ.

Бюджет зэфэшхъафхэм, кредит организациехэм, банкхэм, нэмыклэ структурэхэм чыфэхэр афызэклэгъэкложьыгъэным пае мыщ фэдэ лъэбгъухэм шлуагъэ кыизэратырэ суд приставхэм кыыхагъэщы. Нэбгырэ пэпчэ кыиурылон фаер зы — УФ-м изаконодательствэ кыидилыгъэрэ лъэныкыгъохэр умыгъэцэклэхэмэ, апэ административнэ пшгъэдэклыжъуагъэхын, нэужым уголовнэ Иоф кыиппагъэтэджен алъэкышты. Ащ Иофыр нэшъумыгъэсэу шыуичыфэхэр шыушчыныжых.

Уцыжъыр агъэклоды

Аллергием ыгъэгумэклыхэрэм амброзиер къэгъагъэ зэрэхъурэр зэхашлагъ. Ащ кыпыкырэ сэпацэу жым хэтым цыфхэм япсауныгъэ зэщегъакъо. Нэпсыр кыицхы, пэпсыр кыечы, жы кыкылауапэр зэфэшы, мэлсых. Нахыбэмклэ, мы уцыжъыр гъогу напцэхэм, щагухэм, мэкъумэщ чыгухэм къащэкы.

Амброзиер игъэклодынклэ Адыгэ Республикэм Иофтхъабзэхэр щызэхашт. Бэдзэогъум и 1-м кыищегъэжъагъэу Ионыгъом и 1-м нэс карантин ыкыи кыкырэ уцыжъхэм яуплэкун районохэм шадэлажъэхэрэм ячылплэ къутамэу Адыгэ Республикэм щылэм илофшлэхэм уплэкунхэр зэхашт. Административнэ правэуконогыгъэхэм я Кодексрэ федеральнэ унашъоу «О карантине растений» зыфиорэмрэ зэрагъэцэклэхэрэм лъэплгъэх. Ахэр зымыгъэцэклэхэрэм тазырхэр агыралхыж.

Къэкырэ уцыжъхэм ягъэклодын лъыплгъэрэ Россельхознадзорым и Гъэорышлалэу Адыгеим шылэм икыралыгъо инспекторэу Къэлэшгъо Аскэр кыизэриорэмклэ, мэкъумэщылэ зырызхэм къаратыгъэ чыгулахыхэр зытырарагъатхэрэп. Ахэм якъэбзагъэ лъыплгъэхэрэп.

Амброзиер кыпытэкъурэ клэр чыгум зыхафэклэ, илэс 25-рэ хэлты, етланэ кыкылынэу регъажъэ. Мэкъумэщ хызмэтым иягъэ зэрэклырэм имызакъоу, цыфхэм япсауныгъэ ащ зэщегъакъо. Арышгъ, ащ игъэклодын зэрагъэцэклэхэрэм нахъ гъэлъэшыгъэу лъэплгъэх.

Уцыжъыр еклэлэкыштыклэ бгъэклодын плэкышты: уцыжъыр зышхырэ хъэцлэ-плэцлэхэмклэ (дэгъоу ишлуагъэ къаколэрэп), химическэу — гербецидхэмклэ ыкыи агротехническэу — чыгур ужъоныр, ыльапсэ ипчыныр, гъэ кыс кыкылыхэрэр хэупхъыныр, нэмыкыхэр.

Адыгеим ичыгулгъэ зырызхэм уц гъугъэхэр агъэстхэу кыыхэкы, а еклэлэклэр тэрэз плон плэкыштыгъ. Уцыжъхэм ямызакъоу, чыгу шыхъашъор ащ тырестыкы, чыгум идэгъугъэ зэщэкъо.

(Тикорр.).

Япо зэхэлъэу Иоф зэдашлэшт

Алиментхэр игъом зымытыхэрэр кыыхэгъэщыгъэнхэм ыкыи сабийхэм къатэфэрэр афызэклэгъэкложьыгъэным апае республикэм мобилнэ куп щызэхашлагъ. Ащ ипашэр Адыгэ Республикэм исуд пристав шыхъалэу Дмитрий Ткаченко ары. Мы лъэныкыомклэ чыфэ зытельхэр гъэпшынгъээнхэм фэшл суд приставхэмрэ УФ-м и ФСИИ АР-мклэ и Гъэорышлалэрэ Иоф зэдашлэнэу рахъухыгъ.

Зэзэгъыныгъэу зэдашыгъэм кыизэрэдилыгъэрэмклэ, судым унашъоу ышлыгъэр зымыгъэцэклэхэрэм пшгъэдэклыжъуагъэхырэ нахъ агъэлъэшын, хъапс Иофи кыыхъан ыльэкышты.

Гушылэм пае, Адыгэкъалэ щыпсэурэ хулыфыгъэу алиментхэр зымытыхэрэм мэзиим кыи-

кыиобщественнэ Иофшлэнхэр ыгъэцэклэнхэу судым унашъоу ышлыгъагъ. Ау ар Иофшлалэм лухъагъэп, исабийхэм зы соми аритыгъэп.

Ащ кыыхэкыклэ, пшгъэдэклыжъэу рагъэхыштыр нахъ гъэлъэшыгъэнэу, суд приставхэм ямежрайон отделэу Теуцожь районым шылэм судым зыфигъэзагъ. Мы охътэ дэдэм мы хулыфыгъэм ыльэныкыоклэ ятлонэрэ уголовнэ Иоф кыизылауахыгъ.

Иофитлур кыизыдхылыгъагъэу алиментхэр зымытырэ мэзи 4-м кыиочл колоние-поселением дэсынэу судым унашъоу ышлыгъ. Чыфэ зытельхэр ащ ригъэгупшысээнхэу, ялыфыгъэхэм яфитыныгъэхэр амыукъонхэу угугъэ хушты.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Къэбар

зэфэшхъафхэр

Зыфэгъэхъазырыныр аухыгъ

«Кавказ джэгунхэр-2011» зыфиорэ фестивалэу Темыр-Кавказ шьолтырым исубъектхэм якомандэхэр зыхэлажъэхэрэ Ионыгъо мазэм Къэрэщэ-Щэрджэс Республикэм щыкочт. Ащ изыфэгъэхъазырым Къэбартэе-Бэлыкар Республикэм щызэхаштгъагъ.

Зэнэкъокъоу кыалэу Прохладнэм шыкылауагъэм республикэм спортсмен анахъ дэгъухэм ащыщэу нэбгырэ 300 фэдиз хэлъжыгъ. Ахэр къушхэм дэчъэжыгъэх, клэпсэм рыкылауагъэх, шабзэклэ щэрыуагъэх, лъэкъо лъэныкыоклэ кыизэпкылауагъэх, клэпсэр зэпакъудыгъ... Налчык икомандэ апэрэ чыплэр ыубытыгъ, Прохладнэм икомандэ ятлонэрэ хъугъэ, Бэхсан кыиылыгъэхэм ящэнэрэ чыплэр ахыгъ.

Зэнэкъокъум теклоныгъэр кыищыдэзыхыгъэхэр «Кавказ джэгунхэм» ахэлэжъэщтых.

Фестиваль шыкылауагъ

Чэчэн Республикэм иапэрэ Президентэу, Урысыем и Шыхъужъэу Ахмат Кадыровыр псэугъэмэ ыныбжъ илэс 60 зэрэхъуштыгъагъэм ипэгъоклэу ныбжьыклэхэм я Унэу Грознэм дэтым клэлэцлыкыу фестивал шыкылауагъ. Ныбжьыклэ Иофхэмклэ республикэ Комитетыр Иофтхъабзэм клэщакло фэхъуыгъ.

Ащ ипресс-кыулыкыу макъэ кыизэригъэлугъэмклэ, илэсэи 7-м кыищыублагъэу 14-м нэс зыныбжъхэр фестивалым хэлэжыгъэх. Ахэр Ахмат Кадыровым фэгъэхыгъэ усэхэм къаджагъэх, ордэхэр къалауагъэх. Фестивалым кыиуубытэу клэлэцлыкыу хэм ясурэт шыгъэхэм якъэгъэлъэгъони зэхаштгъагъ. Ахмат-Хаджи Кадыровым исурэт кызышыгъэ сурэтышл ныбжьыклэхэр ащ хэлэжыгъэх.

Къагъээрэ пкыыгъохэр

къагъотыгъэх

Ростов хэкум и Неклиновскэ район ит псэуплэу Сужено шыпсэухэрэм Хэгъэу зэошхом илэхъан агъэфедэщтыгъэ снарядхэм афэдэу 6 къагъотыгъ. Пэшлорыгъэшъэу зэрагъэунэ-фыгъэмклэ, фитыныгъэ ямылэу «черные копатели» зыфалорэмэ афэдэхэм ар кыицхылыгъ. Чыплэу щэхэр зыдэщылыхэр зыпари емыкълэлэнэу къаухъу-рэгъ, къагъэонхэу саперхэр кыиращллагъэх.

Бзэджашлэхэр псынклэу къаубытыгъэх

Адыгэ Республикэм хэгъэу кочл Иофхэмклэ и Министертвэ кыизэритырэмклэ, шышхъэлым и 15-м кыищегъэжъагъэу и 21-м нэс республикэм бзэджэшлэгъи 142-рэ щызэрахыгъ. Ахэр укыгъэ Иофэу 2, цыфым ипкыынэ-лынэ шъобж хылыгъэхэр тырашагъэхэу 2, хъуныклэн бзэджэшлагъэу 1, бзылфыгъэм ебэныгъэхэу 3, тыгуагъэхэу 30, экономикэм ыльэныкыоклэ бзэджэшлэгъэ 13, нэмыкыхэри.

Республикэм игъогухэм хъугъэ-шлэгъэ 12 къатехъухагъэу гъогу-патруль кыулыкыу ыгъэунэфыгъ. Ахэм нэбгыри 2 ахэклодагъ, нэбгырэ 13-мэ шъобжхэр хахыгъэх. Ешъуагъэу рулым клэрысхэу водитель 88-рэ къаубытыгъ.

Шышхъэлым и 14-м Джэдждэ районым ит поселкэу «Новый»

зыфиорэм дэжэ ДПС-м икыулыкыушлэхэм автомобиль горэ

кыищагъэуцугъ. Ар кыизалыхыу, документхэр зыпымылхэ шхончитлэу кырагъотагъ. Машинэм ируль клэрысыгъэ клэлэ ныбжьыклэу илэс 22-рэ зыныбжыым кыизэрилуагъэмклэ, ятэжъэу лагъэм иунэ икылашъо шхончыхэр кыиытыргъотагъэх. Пкыиуитлур кыизди-кыгъэ шыпкыэр полицием илофшлэхэм агъэунэфынэу щыт.

Адыгэкъалэ щыпсэурэ клэлэ ныбжьыклэм имашинэ зэрэшлуатыгъугъэм фэшл правэу хъумэкло ораганхэм закы-

фигъэзэн фаеу хъугъэ. Ащ кыизэрэхыгъэшыгъэмклэ, иавто-мобилэу ВАЗ-2106-м водитель удостоверение ымылыгъэу зэрэкларытхысхыгъэм кыиыкыклэ административнэ тазыр кыиытыралхыгъагъ. А мафэхэр оклофэ зыщыпсэурэ шагум кыидигъэнэгъэ автотранспортыр амыгъэунэфыгъэ бзэджашлэхэм дафыгъ. Полицием икыулыкыушлэхэм зэшлуахыгъэ оперативнэ-лыхыон Иофтхъабзэхэм яшлуагъэклэ, бзэджэшлагъэр зызыхыгъэ нэбгырищыр псынклэу агъэунэфынхэ алъэкыгъ. Ахэр

клэлэм игъунэгъух, илэс 17 — 24-рэ аныбжъ.

Кыизэрэнэфагъэмклэ, машинэр зырафыжъэ нэуж ахэр чыжъэу мычъэхэу хъугъэ-шлагъэ хэфагъэх. Бэрэ емыгупшысэхэу мыхъужышты автомобилыр гъучлхэр зышаштэрэ пунктэу къуаджэу Пчыхъалыкыуае дэтым щатыгъ. Правэухъумэкло органхэм къагъотыжыгъэ машинэр пкыирыпкыэу зэхэжыгъагъ. Уголовнэ Иоф кыизылауахыгъ, уплэкунхэр маклох.

ТИЛЪЭПКЪЭГЪУХЭУ КЪЭЗЫГЪЭЗЭЖЫГЪЭХЭР

Апэу къэкIожьыгъэхэм ащыш

Ильэс 34-кIэ узэкIэбэжымэ, мы лыр IэкIыб хэгъэгум къыкIыжи, Мыекьуапэ къэкIожьыгъагъ. А хьугъэ-шIагъэр Адыгеим шыпсэурэ адыгэхэм псынIэу зэлъа-шIагъ. Арэуштэу зыкIэхьугъэр гъэнэфагъэ. Ар апэрэ унагъоу зыхэкъуж къэзгъэзэжыгъэмэ ащыш. 1977-рэ илээсым ащ иунагъо Иорданием къыришчыжи, тыхэгъэгум къэкIожьыгъ, ятэжхэр зырысыгъэ Кавказым къыгъэзэжыгъ. Ар Хьуажхэм ащыш. АдыгабзэкIэ, абдзэхэ диалектымIэ, къабзэу мэгущыIэ. Илфыгъэ нэгъыриплIыри джащ фэдэх. Ишхьэгъусэ закъу иныдэльфыбзэ зымышIэу ахэтэгъэр. Янэ адыгэ жэбзэ къабзэ Iулгыгъ.

Хьуажь Мыхьамэт-Хьяр — джары ащ ипаспорт зэритхэгъагъэр. Ау Адыгеим къызыкIожьыгъэм щегъэжыгъэу «Хьяр» зыфиIорэ гушыIэр пымытэу еджэх.

Мыхьамэт ащыгъэр юридическэ гъэсэнэгъэ къалэу Дамаск шызэригъэгъотыгъэу очылэу Iоф ышIагъ. Еж Сирием игупчэ къалэу Дамаск къышыхьугъэу а хэгъэгум шыпсэуштыгъэти, иунагъо-кIэ Амман къэкIожьы, ащ илээс зауэрэ шылэжыагъ. Ишхьэгъусэу Сэбихьы тарихьымкIэ апшъэрэ гъэсэнэгъэ иIагъ. НахьыбэмкIэ яунэгъоу кIоцI арапыбзэкIэ щэгущыIэх.

Мыхьамэт Адыгеим къыгъэзэжынкIэ илээсиш иIэу 1974-рэ илээсым Мыекьуапэ къэкIогагъ. Еж Кавказым къызырифэжыштым, ятэжхэр зышыпсэуштыгъэ чIыгужьым къызэригъэзэжыштым ягупшысэ ышхьэ римыгъэкIэу араб хэгъэгум шыпсэуштыгъ. Иунэкъошхэр Адыгеим зэришхэр зэригъэшIагъэ, ащ тегъэу къэкIожьыныш, ахэм адэпсэунэу рихъухьагъ. Сыдэу шытми Адыгеим икьэлэ шхьаIэ къэкIагъ. Иунэкъошхэр Исмахьылэ (гъэзетэу «Социалистическэ Адыгеим» иIофышIагъ) бысым ышIыгъ. НэмыкI хэгъэгум уикIэу хымэ хэгъэгум уикIэу, уздакIорэм икьэралыгуабзэ умышIэмэ кьин. Мыхьамэт зы урысыбзэ гушыIэ ымышIэу къежьи къэкIагъ. КъыздакIорэм иунэ адрес ешIэ шхьае, зыгорэм уеупчIыи фаеба, бээр ышIэрэп. Тикьалэ къадахи, урам къуапэ горэм къышыхьагъэу адыгэ ыпэ кьифэмэ еIошъ шыт. Адыгэ пльышъо зытеорэ нэгъырэ зауэрэ адыгабзэкIэ яупчIыгъ, ахэр нэмыкI лъэпкъхэу къычIэкIыгъ. Аузэ пшъэшъэ къошIэ цIыкIу горэ къыблэкIынэу ежыагъэу еджи къыгъэгупгъ. Пшыашхэм рифуагъ иIоф зыгетыр ыкIи елъэгутэ иунэкъошхэу къыздакIорэм иунэ къыригъэлъэгъунэу. КъызэрэчIэкIыгъэмкIэ, унэр блэгъагъэ. Сыдэу шытми адыгэ пшыашхэм Мыхьамэт занкIэу унэм ришагъ.

Сэ ащ ыпэкIэ IэкIыб хэгъэгум къыхъухьагъэу шыпсэуштыгъэ адыгэ слъэгъугъагъэп, бэ тесымыгъашIэу къэкIогъэ хьаIкIэм зыIузгъаки, нэлуасэ тызэфэхьугъ. КIэлэ нэутхэу, адыгагъэ хэлъэу, культурэ ини хэлъагъоу къычIэкIыгъ. ТхьамэфитIо зышхьэ мафэ кэс Iоми хьунэу тызэлу-кIэтыгъэ, къалэм ичIыпIэ дахэ-

хэр къедгъэплъыхьагъэх, тикъушхьэхэр, мэххэр, адыгэхэр зышыпсэуштыгъэхэ чIыпIэ гъэшIэгъонхэр ыльэгъугъэх.

ЗэрыкIожьыгъэм лъыпытэу иунагъо къышэжыныу, мыщ шыпсэунэу тыриубытагъ. Арэуштэуи ышIыгъ. Зэригъэзэжыгъэм тегъэу паспорт визэ Iофхэм ауж ихьы, зэкIэ ыгъэпсыгъ. Иорданием ыгуи ыпси илфыжыгъэп, ыгу зыфэгъэзагъэр Кавказ чIыгу-жып ары. Сэ 1975-рэ илээсым турист купым сыхэтэу Иорданием сызэкIом, сахэтми ымышIэу, тикуп Мыхьамэт къыхэхьагъэу хэтэ, тыкъэзэрэшIэжы, ащ тегъэу тызэлуIэнэу хьугъагъэ. Мафэ кэс къытхэхьыгъэ. Ядэжъ сишагъ. Янэ сыригъэлъэгъугъ «мыр Кавказым къыкIыгъ» ыIуи. Иорданием тыкъэтыфэ, тыдэ ташэми тигъусэу къыддакIоштыгъэ. Сэ сшхьэкIэ чIыпIэ гъэшIэгъоныбэ сигъэлъэгъугъэ, «Хьы Iагъэм — Мертвое море» зыфаIорэм шхьафэу сишагъ ыкIи ащ тыхэхьагъ. СикъэкIожьыгъом иунагъо исхэм ясурэтхэр атегъэпIагъэхэу егъэблэгъэ тхылъ — визэ къыситыгъ «Хьуажь унагъо горэм IэкIэгъах, мардж хьужьын, унэ горэ сэщэфыфэ сызэраубытылэнэу сашъэгъы» ыIуи. СыкызэкIожьым, а тхылъхэр сIыгъхэу сегупшысагъ, «хэт естына, хэт еIоно?» сIоу охтэ бэIкае исхыгъ. Ащ фэдэ унагъоу зэпIоштыр зыфэдэри пшIэн фае. Унэгъо псау зэуубытылэнэу псынIагъоуп. Хьуажьхэр Хьатыгъужьыкьуае, Мамхыгъэ, Хьакуринэхьаблэ ашэсэу, Теуцожь, Тэхутэмьыкыое районхэми арысых. Шыпкъэр пIоштмэ, а Iахьом шышэу нэгъырэ зауэрэ зауэрэ зыгъаки, Iофыр зытетым шызгъэгъозагъэх, ау къэбар тэрэз къапкъырысхыгъэп. Зыгорэми «сыда иIофэу шыIэр? Щэрэпсэу къызышыхьугъэ хэгъэгум» ыIуагъ.

ЕтIанэ сыгу къэкIыгъ хьатыгъужьыкыое Iалэу Хьуажь Казбек. Джащ гушыIэ тэрэз зэрэкIэрыпхыштыр сэшIэти, Iофыр зытетым шызгъэгъозэну тесыубытагъ. Ау сэ сызакъоу ыдэжъ сыкIоноу къызгъэкIугъэп, зесфэрэр Iы Iофэу шыт. Арэу зыхьукIэ, акъылыгъэ хэлъэу, губзыгъэу Iыжъ горэ гушыIэн ыльэкIэу, жабзэ Iулъэу IузгъэкIэнэу гухэлъ сшIыгъэ. Къызгъотыгъ ащ фэдэ цIыфи. ТыкIуи ядэжъ, Казбек тыздэгущыIэм «Тэ тшхырэр ышхын, тилэ шылэмэ яй. Дэгъуба, ари зы унэкъошхэу тилэ хьун» ыIуагъ. Егъэблэгъэ-визэ тхылъыми къыкIатхы, ащ тегъэу Мыхьамэт къызэкIолIэжыштыр унагъом иIоф хэдгъэкIыгъ.

Ар апэрэ лъэбэкъукIэ тIытагъэ. Мыхьамэт иписьмэхэр зэпыуштыгъэхэп. «Сыд къэбары, зыгорэм удэгущыIагъа? Кавказым тыгу къэтыдзыжыгъ», — джащ фэдэ гушыIэхэр зэрытхэ письмэхэу адыгабзэкIэ тхыгъэхэу къыригъэхьыштыгъэр мэкIагъэп. Ауужырэ письмэу фэстхьыжыгъэм итыгъ Iофэу зыгъэгумэкIырэр зэрэзшIокIыгъэр. Истхагъ иунэкъош Казбек дэжъ апэу къызэреолIэштыр, ащIи гумэкIыгъо зэрэхэмыфэштыр. Ащ ыуж зы къытхыжыгъэп.

ритхагъэм тыхыгъэу ар къызытхыкIыгъэ урысыр хэукъуагъ. Ащ игъэтэрэзыжыны мэфэ пчъагъэ ыхьыгъ.

ЕтIани ащ долларэу иIагъэхэр тисомэхэмкIэ къызэблэхьунэу Мыекьуапи Краснодар а лъэхьаным амал ашыIагъэп. Ащ пае Москва уIон фаеу шытыгъ. Ау Мыхьамэт бээр зэримышIэрэм къыхэкIэу Москва сыдэкIон фаеу къырагъэкIыгъэти, нэгъыритIум ащ тыбыбыгъ. ХьаIэшхэм а лъэхьаным уакъышыуцун IлэкIынэу шытыгъэп, чIыпIэ шыIэп аIоштыгъ. ХьаIэш зышыплI талухьагъ, ау таштэрэп. Ятфэнэрэ хьаIэшым тызэкIоми тырагъэхьагъэп. Чэзыум цIыфэу хэтэр бэдэд, ау зымы ратырэп. Тыгу Iодыгъэу, чэши хьугъэу тычIэтэ, хьаIэшым идиректор дэжъ Iлуми тычIэхьагъ. Директорыр бзылфыгъэу къычIэкIыгъ. Тилофхэр зытетыр, Иорданием къыкIыжыгъэ репатриантыр зэрэсигъусэр есIуагъ. «Адэ, о сыд пае ащ уригъуса?» — ыIуи къызэуцIэм есIуагъ ащ урысыбээр зэримышIэрэр, эдзэкIаIоу сызэригъусэр. «О арапыбзэ ошIа?» — зелом, «сымышIэмэ сыригъусэна, сэ сыжурналист» сIуи удо-стоверениер зесэгъэлъэгъум ышIошъ хьугъэ. Араб гушыIэ зырыхэр кезгъэбэкIызэ, бзылфыгъэм къысиIуагъэхэр адыгабзэкIэ Мыхьамэт зесэIожьым, директор бзылфыгъэр телефонкIэ зыгорэм дэгущыи, зы унэ къытатыгъ. Кассэу тызлухьагъэм икассир директорыр къызэрэдэгущыIагъэм ишIуагъэ къэкIагъ, нэгъыритIум номер тегъэпсыхьагъэ къытати, чэщ-мэфищэ тисыгъ. Тилоф зызэшIокIым спец-тучан горэм тыкIуи, «Жигули» къыштытщэфи, тыкыитысхыи тыкъэкIожьыгъ.

Мыхьамэт къыздикIыгъэ араб хэгъэгум Iожьыныу зы мафи ышхьэ къыхьагъэп. Ау илээс кэс Амман Iоти, иIахьылхэр зэригъэлъэгъуштыгъэх, джыри макIо. Урысыбээр тIэкIу зэригъэ-шIагъэти, Iоф илэ хьумэ Москва изакъоу Iо хьугъагъэ.

Мыхьамэт Мыекьуапэ илээс бэIкаерэ дэсыгъ, Къэбэртае Iожьыгъэу непэ къызынэсыгъэм Налчык шэпсэу. «Налчык зэрэ-кьэлэ дахэм паеп сызэкIэIожьы-рэр, адыгэхэр нахьыбэу зэрэшы-псэухэрэм пае нахь», — ыIуагъ Iожьыны зэхьум.

Ежып Iы Iуш, гъэсагъэ, культурэшхорэ адыгагъэрэ зыхэлъэ цIыфхэм ащыш. Непэ ащ ныбджэгъубэ Налчык шыриI. Дин Iофыр пытэу ыIыгъ, нэIмазэр ымынэкIэу илээс къыхэкIырэп.

Мыхьамэт фэдэу къэзгъэзэжыгъэхэу Къэбэртае шыпсэухэр макIэп. Адыгеим къэкIожь-рэмэ анахьы нахьыбэ Налчык тилъэпкъэгъухэу къагъэзэжы. Репатриантыр Мыекьуапэ зыдэсым адыгэ тхакIохэм ятхыльхэм ашышхэр арапыбзэкIэ зэридзэ-кIыжыти, Иорданием зыкIокIэ къыдаригъэгъэкIыштыгъэ, арапыбзэкIэ тхыгъэу мамлюкхэм якъэбархэр къызыIотыкIырэ тхы-лэу илэхэм ашышхэри къэбэр-тэбзэкIэ зэридзэкIыти, къыди-гъэкIыгъ. Ислъам диным фэгъэ-хьыгъэуи тхылъ цIыкIухэр хари-гъэуштыгъэу иIэх.

Хьуажьым Иорданием, Шам ащэпсэуфэ къызыкIыгъэ лъэп-

къыр шыгъупшагъэп. Кавказыр зыгъынэгъэ адыгэхэм яхьышъэ зышигъэгъуазэзэ къыхьыгъ, бэмэ яджагъ, адыгэхэр зышIэрэ араб Iыжхьэм аIуIагъ, къэбар гъэ-шIэгъонхэр къапкъырихэу хьугъэ. Ахэм ащышэу илээси 100-м ехъу зыныбж араб горэм къыIотэ-жыгъагъэу ыIуи Мыхьамэт мыщ фэдэ къэбар горэм тыхыгъэдэ-Iуагъ: «Ар зыхьугъэр адыгэхэр апэу Иорданием ичIыгу зехьэхэр ары. Шыу горэ изакъоу къаIоу араб Iалэхэм зальэгъум, «ари кьэтэхь-кьэтэхь» алуи, шэу зыгъ-сыр къытырахынэу гухэлъ ашIыгъ. Адыгэ шъуашэ шыгъэу, а шы-гъын гъэшIэгъоныри зыкIи амы-лээгъугъэу, зэхэт IэIаIэхэр шыу-шым тебэнэнхэу зехьэхэм, араб Iыжъ Iушэу къарихьылIагъэм ариIуагъ: «Шъушымыхь, ащ шъуеунэхьулIэшт, зышымыгу-гъыжымэ, ар изакъоу къежэщтыгъ-гъэп». Ау ащ ыIуагъэм едэлугъэ-хэп. Iалэхэм ащыш шыуым зеом, адрэм цэр тефагъэп. Ау тефагъэ фэдэу зыкъаригъэлъэгъуи, шым ыкьоугъуIэ зыригъэлэлэхыгъ. Шыныбэ чIэгъымкIэ къычIэуIы-зэ, нэгъырибгъу къыуIуи, япшIэ-нэрэр къыуIагъ. Яшыхэр зэхи-угъуаехи ыпэ ригъэзыхьэхэи мы-гумэкIэу ыфыгъ. Джащ дэжып ары адыгэхэр (черкесхэр) зыфэдэ цIыфхэр апэу арабхэм къызашIа-гъэр».

Арышъ, адыгэхэм бэ хьышъэу апылтыр. Ащ фэдэ къэбар зэфэ-шхьафхэу Хьуажьым къыIотэ-жхэрэр макIэп.

Джащ фэдэ Хьуажьым икьэкIо-жыкIи, ипсэуIуи, изэрэшыти. Непэ Ар Налчик шэпсэуи, за-горэ Мыекьуапэ къэкIо. ИIоф зызэшIуиэгъэкIыкIэ ишъэогъухэр зэрегъэлъэгъух, иунэкъош Каз-бек иунагъо хахьэшъ егъэзэжыкы кьэбэртаехэм адэжъ. «Сыд Iоми, укызыкIыгъэхэм адэжъ зэбгъэ-хьыжыгъ», — етIоу зытлэгъу-кIэ. Репатриантыр янэ къэбэртэ-епхьу, МыгъолIхэм ащыш яIа-кьокIэ. Ащ фэдэ лъэкъуашIэ ахьэу унэгъо зауэрэ фэдэ дэс. Мыхьа-мэт Мыекьуапэ дэсэ, а Iахьом шышхэм рагъэблагъи ахьэкIагъ, альытагъ, агъэшIуагъ.

ШыIэныгъэр лъэкIуатэ, ащ дакIоу дунаим ехыжхэрэр макIэп. Мыхьамэт-Хьяр ишхьэ-гъусэу Сэбихьэ илээсым ехьугъ дунаим зехыжыгъэр. Ар Нал-чык шагъэтIылыгъ. Янэ Иор-данием иIахьыл блогъэхэм адэжъ зэкIом, ащ идунай шиухыгъ. Хьуажь Казбекэу апэрэу къызэ-кIолIэжыгъагъэр икIыгъэ илээ-сым Iагъэ. Ащ ыпэкIэ ишхьэ-гъусэу Амдэхьани ишыIэныгъэ ыухыгъ, якIали идунай ыхьо-жыгъ.

Хьуажьым илфыгъэхэм зэ-кIэми Iоф ашIэ, пшъэшъэ нахьы-кIэр Мыекьуапэ шэлажэ. Мыхьамэт илээс зауэрэ Налчык дэт мэщытым Iоф шишIагъ, ефэнд IэнатIэри ауужырэ илээсхэм ыгъэ-цэкIагъ. Джи зегъэпсэфышъ иунэ ис. Хатэри садыри елэжыкы. Кавказым къызырифэжыгъэм IэгущыIуэ мэпсэу. ТыфэлъаIо иунагъокIэ насыпшыIонэу, гъэ-шIэ Iыхьы илэнэу.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.

Ветеранхэм я Адыгэ Респуб-ликэ совет ипресс-секре-тарь.

Сурэттым итыр: **Хьуажь Мыхьамэт-Хьяр.**

Непи ллакьор мэгыбзало

«Тэ укыкIу лажь?» — аIуагъ адыгэхэм. Ар шыпкьэ. Ашлагъэп кьэхуцтыр Джэдэжхьэблэ ХьутIыжхэм ятIышхьэ нэрылэ-псэрылэу Заремэ янэшхэм ядэжэу Хьакуринэхьаблэ загъаIом. Янэ-ятэхэр, икьош-шыпхуэхэр цыгуыцтыгъэх унагъо ихъаным, насып дахэ фэхуыным, ау ежсь-ежсьырэу лъакьокIэ кIоу дэкIыгъэ пIышхьэжьыер хьадэу кьафыдацэжьыгъ. Адэ сьдэу пIыш? «Узыцебэ-джыцтыр пIэмэ уарзэ бгъэ-тылгын», — аIо адыгэхэм. Хьуцтыр ашлагъэмэ, нибжьы пIышхьэжьыер джэгуу агъэIоныен. Зигуыу кьэсIырэ тхъамыкIагъом шьуцыгъозэн фае. ГьэрэIо

ХьутIыжъ Ибрахымэрэ Нэфсэтрэ ятIышхьэжьыер Заремэ джэгуу хьукIыгъагъэ хьуыгъэ. Нысэицтыжьым цыохэрэм ацыц ицэ кьытефи, ар аджал фэхуыгъ. ПIышхьэжьыем ятIышхьэу Хьэишхуанэкъо Нэфсэт кьыкIэлъэIуыгъэу ыдэжэ ськIогъагъ. Бзылфыгъэр ыпкIэ сIуэу цытыгъэп. «УкыкIыцтыми кьыуаджэрэм дэжэ кIо» аIуагъэти, ськIуагъ. Бзылфыгъэ лъэпэлъэгъ нэгуфыр кьыспэгъокIыгъ, сыригъэблэгъагъ, зыгъэгумэ-кIырэр кьысIуагъ: «Сянэ кьылфыгъэм ипIышхьэу си Заремэу Тхэр зэуагъэр джэгуу цыукIыгъ. Сэпэ, сьзэгъуы. Сэри ськIалэ ма-шинэ зэутэкIым хэIодагъ. Апишхьэрэ еджанIэр кьыуыгъэ кьодыуе, унэгъо шIэгъуи имыфэу идунай нэф ыухыгъ. БIдж сьыпхуэ цыкIу уэс фызэхэслъагъ, зэ ухэплагъэмэ дэжэуыгъ. Сьдэу пIорэ?» Нэфсэт цусэ гъыбзэ шьуашэм илгыгъ. УкIэунчIэжьынэу цымытэу ар гъыбзэ гухэкIыгъ...

Бзылфыгъэу сапашхьэ исым илуплэ ськьызышхьыгъэу кьуаджэу ПчыхэлIыкьуае сырицэлэжьыгъ. Тихьэблэ ныоу Хьаджэрэ-тхъан сапашхьэ кьыригъэууагъ. Ныор зыцымылэжьыр бэилагъэми, итеплэ дахи, ымэкъэ шьаби зэхэсIлэжьыгъ. Хьаджэрэ-тхъан лъэпэлъэгъу, нэгуфэу, ынэхэр на-гъоу, ышхьэац дэнагъом фэдэу са-пашхьэ кьыуоцэжьыгъ. Ари джэ-дэжхьэблэ ХьутIыжхэм япхуыгъ.

Тихьэблэ ныохэр сянэжэ дэжэ кьыцызэрэуыгъоцтыгъэх. Акъоу, яшхьэжэуэу зэошхом хэIодагъэ-хэм анае гъыбзалоцтыгъэх, мэ-кьэнчэу кIодыгъэхэм джэснч афа-дзыцтыгъ. «ХьутIыжьыр, Мерэм дахэм игъыбзэ кьытфаIоба», — аIоу Хьаджэрэ-тхъан елэIухэу бэрэ хьуцтыгъ. Хьаджэрэ-тхъан шьхьэ-техъоу текIотыгъэр ыгъэтэрэзы-жьыцтыгъ, ынэ нэгъо дахэхэу кьэ-ушынагъэхэм акIэлъэкIыхьэцты-гъэ, гъыбзэр кьыхидзэцтыгъэ. Гъы-бзэу кьылоцтыгъэм цыц гуыцIэ-хэри кьэсэшIэжьых. Мары ахэр: «Шансыгъэхэм ыкьуытIу кьэгъа-кIош, сызыукIыцтыр кьысфаре-гъац. СэгъуIыш сьзэкIакIо гуыц шьхьай, дэпкыжьыр чIанIэ сфе-мыкI. Мы больницэжьы гуыцэр ос-тыгъэмэ злэгъэнэф, си Мерэмыр зэгъуэжэ мафэм Пэнэжьыкьуае-хэр ихьадэцэжэ».

КьызэралоцжырэмкIэ, Джэдэж-хьаблэ цыц ХьутIыжъ Заубэч ыпхьоу Мерэм Шансыгъэ кьыкIу кьэIогъэ ЛIыхуэжьыкьом псэогъу ежэ фэмые дэдэу фэхуыгъ. Мазэм тIэку нахэ кьемыхуыгъэу унагъо зыхагъэр, Мерэм ытыц кьыгъэзэ-жьыгъ. А лъэхъаным япхуэ унагъо кьыкIыжьыныр адыгэхэм адэцты-гъэп, ау ллакьор зэхэхьы, Мерэм ятэ кьырагъэуоцлагъ. ЛIыхуэ-жьыкьом гъусэхэр кьышIу кьы-лыкIуагъ, ау фэкIожьыгъэп. ЛIым ишончкIэIыр кьырихы, цэгъогогъо Мерэм кьеуагъ. Бзылфыгъэр Пэ-

нэжьыкьуае дэт сымэдэжэцым ацэагъ, ау цэу кьытефагъэхэр хьа-дэгъу фэхуыгъэх. «Лъыпсыр кьечэ-хэу янэ ыбгъэ зыкIидзэгъагъэ гуыц, ау ны мыгъор амал фэхуыгъэп», — ылоцтыгъ Хьаджэрэ-тхъан. Ац фэдэу кIодыкIаеу кIодыгъэ Мерэм а лъэхъаным илэс 16 нылэп ыныб-жьыгъэр. ХьутIыжъ Хьанмелэч Мерэм ышыпхуыгъ. Ац гъыбзэр ыусыгъагъ. Гъыбзэр цыфхэм ахэ-хьагъ. Непи кьало.

ХьутIыжъ ллакьор непи мэгы-бзало. ЛIышIэгъу Iэнэ-цынэ теши-гъэу джыри ллакьом ипIышхьэ-жьые нэрылэ-псэрылэ цэ илуплэ-м ыхьыгъ. Адэ сьдэу пIыш? Хьурэм уезэгъыцт. Заремэ янэ-ятэхэу Ибрахымэрэ Нэфсэтрэ, икьоху-шыпхуэхэм якын IэтыгъошIу Тхэм афешI. Зэреми джэснэтыр Тхэм кьырет. ИпIышхьэжьые кьыцы-шIыгъэр фэмыцэу янэжьы аджал фэхуыгъэу зэхэсхьэжыш, нэнэжьы-ми ипIышхьэжьые джэснэтым цыIуIэжьынэу сьфэлъало.

ЫпIышхьэ кьызэрэсIуагъэу, Зэре-мэ ятэшыпхьоу Хьэишхуанэкъо Нэфсэт гъыбзэр фиусыгъ. Янэу ХьутIыжъ Нэфсэти тхъамыкIэ-гъошхуо кьехуулагъэм кьэлэмым зыфыригъэцэжыгъ, ыгу ихьыкIырэр усэIэ кьыриIотыкIыгъ.

Гъыбзэмрэ усэмрэ мыц кьыкIэ-лээкIох.

ЦУЕКЪО Нэфсэт.
Филологие шIэныгъэхэмкIэ доктор.

ХьутIыжъ Заремэ игъыбз

Заремэ итхъамыкIагъо гуыц
Мы гъыбзэм кьызылэIуат,
Къэбар гухэкIыгуыцэм
Адыгэ лъэпкьыр кьызылэIэст.

Уянэ гуыцэу Тхэр зэуагъэм
Ыгъоу ипхыгъэр кьымыхъажьыш,
Iэтхьо-лъатхьоу зэтхьожьы гуыц
Iэзэгъу кьыпфэмыхъыгъ.

Лъыр кьыоцъэхы гуыцэу
Ыбгъэу укычIэфагъ,
Нэбэ-набэ гуыцэу уянэ удэпIыягъ,
Хьадэгъум ыкIоуIэ лъэшы гуыцэм
УнанIэ кьыридыхыгъ.

IэзапIэм узынагъэсы гуыцэм
Докторхэм зычачъахьыжьыгъ,
Шэ мыгъоу кьыптефагъэ гуыцэр
Аджалы пфэхуыгъ.

Шэуджэснхьэблэ сымэдэжэцы гуыцэм
Цыфхэр кьыцызэхьахэ,
Лъыпсы гуыцэм зэпичхьыгъэ гуыцэр
Сыпхуэ дахэу Зарем.

ГухэкIэу кьуаджэм цыхуыгъэм
Къоджэдэсхэр зэхигъэфагъ,
Ефэным игуыцIэ зафэхэм
ГумэкIыр кьахигъэцыгъ.

Сянэжэу сыхтар кьежагъэ гуыцэм
Бэлахьыр кьыфысагъэхэ,
СачIыпIэ ежсьыр итыгъэмэ
Дунаир инасыныгъ.

Уятэ гуыцэу сянэ кьылфыгъэм
Уихьадэ кьыфацэжьыгъ,
ТхъамыкIагъоу кьехуулагъэм
ШIэхы дэдэу зэхигъэуагъ.

СыфэгъуитIоу сызэдэIогъэ джэгуу
Мыгъоу кьысфычIэкIыгъ,
Къэбар гухэкI гуыцэри
Сикьошхэм шIэхэу кьанэсыгъ.

Гузэжэогъу узефэ чэцы гуыцэм
Уанэшхэр уихьадэцэжэ,
Яцагу дэхьухьэжэ
тхъамыкIагъо гуыцэр
ЕгъэшIэрэ гукъан.

Нэфылым изэххыгъом
Мыекьуапэ укыагъэсыжэ,
Уятэшыпхьоу якIый макъэ
Зэрэкалэу кьыгъэуыцыгъ.

Къалэ гуыцэу узыдэкIыгъэм
Хьадэ мафэ уфэхуэ,
Мыхъуныр кьыозышIагъэ гуыцэм
Алахьыр кьыфыригъун.

Птыцы гуыцэм
утхэ пIылоуыгъоу укIуагъ,
Уунэхуыгъэу укьэIожьыгъ,
КъэпIыфэжэу ихьадэ чьыIэ гуыцэ
Убгъэ кIэлэу о кьэпIэжэжыгъ
синьыс Iасэу, Нэфсэт.

Ны кьылфыгъэ закъоу
Узыгуаутыгъэм
ышхьацышъо речыжэ,
Насынэу о уимыIагъэ гуыцэр
Тхэми кьырет.

Пшыпхьоу си Риммэ цыкIу гуыцэр
Кьыохуулагъэм зэригъэкьыгъ,
Пшыхэм япIыгъэмэмакIэ гуыцэр
Цыфхэр зэхигъэкъагъ.

КIый макъэу кьэIуыгъэм
Шэуджэснхьэблэ зэпIыгъэдэжагъ,
Бжэдыгъу пIышхьэу
джэгуу кьэIуагъэр
КIэмыгуехэм ахэIодагъ.

Гъэмафэу кьэжыгъэ гуыцэм
Итхьагъо кьызэхъышI,
Шэ мыгъом ригъэбдэжэжэ гуыцэр
Си Заремэу игъонэмыс.

Шэмбэтым ичэцы мыгъо гуыцэм
Нысэицыжьыр рагъажэ,
ПчэIупэу узытетыгъэ гуыцэми
ШIэхы дэдэу утыраут.

Тыжьын Iэлъынэ гуыцэу
ЗэпэIыуэжьыр
пIэпэ фыжьы кьыпэлыдыкI,
ЗэкIужэу дахэу цытыгъэ гуыцэр
Сыпхуэ цыкIоу Зарем.

Дэнэ ихъуантIэу уибэнытехъо гуыцэр
Шъо техъэ-текI,
Си Заремэ идэкIыжьыкIэ гуыцэ
Зылэгъуыгъэм цэрэмыгуыпIэжэ.

ШуцIабзэу уиджэснэ дахэ гуыцэм
Фыжэжэуу укIэлыдыкI,
Унанэ идэххэ гуыцэм
Нэри кьэгъэуткIонкI.

Унагъо уихьагъэ гуыцэу
Шыгъынхэр зэхэтлэхъажьыгъэмэ
сыдэу тинасыныгъ,
Гугъэуэу уишэты лъагэ гуыцэми
Хьурэабзэу тыкIэлырыс.

УкьэIожьыныу
укьызежэжэжэ гуыцэм
Сьдэуи укьэмыкIожэ
Сыпхуэ цыкIоуи Тхэри зэуагъ.

Тимурэу зигъонэмысэу кIодыгъэ гуыцэр
ГушIоуи кьыпIэгъокIын,
Хьадырыхэ хабзэ цыIэмэ
Джэснэтым шьуцызIуIэжьыш.

Си Заремэ кьэгъэгъэ дахэу
Къэхалгэм рахьылIэжэжэ,
Бэлахэу кьысэхуулагъэ гуыцэр
ТилIакъо цэрэмыгъуш.

ХЪАШХЪУАНЭКЪО Нэфсэт.

Заремэ фэгъэхьыгъэ усэу янэ зэхилъхьагъэр

1983-рэ илэс, мэкьуогуыу и 30-р
Заремэ кьызыхуыгъэ маф.

Ным игушIуагъо сыдым ебгъэшIэн,
Ным ишIулэгъу сыдкIэ пIэчын,
Ицыпэрэ сабын сыдым ебгъэшIэн.
ШыIэн ичэчатэ, цыIэн гъунапкьэ.
Сэ тхэ фэсIон:
Оц нахэ дахэ

дунаим кьытемыхъуагъ
Си Заремэ Iасэу, сьлфыгъэ дах.
Гъунэ илагъэп сэ синасып
Сыбгъэ учIэлэу, скорIы узесым.
Сэ синасып, о уинасып
Зэпызычыгъэр о уууIакIу.
Ишхьэ мыгъоу зымышIэжэ хьуыгъу

Аджалыцэр зытIупыцэжэу,
СьдкIэ тиягъэ кьыокIыгъ?
Сьдигъо нэишхьэжэ о одгъэшIыгъ?
Уижэ кьэцэны кьыцымыкIагъ,
Уицэфы занэ чIэнагъэ имыI.
О уууIакIоу чIыгуу утет,
Зытхьуагъи о зэхэмышI.
Си Заремэ дах, си Заремэ Iас,
Сьлфыгъэ шъоу
Жьы кьэзымыцэжэжыцтыр,
ЗинэпIэгъу

дахэ сызыкIэмылэжэжыцтыр,
ЗинэшхуантIэхэу ошъогъум
ишъогъухэу

НэпIэгъу зымышIыжэжыцтыр,
Зимамэ кьэIуакIэ
зэхэсымыхьыжэжыцтыр,
Зицхы макъэ кьэмыIужэжыцтыр
Сьлфыгъэ IэшIу.

2010-рэ илэс, мэкьуогуыу и 5-р
Заремэ зауIыгъэ маф.

Кьуаджэу Шэуджэснхьэбл,
Хьут унагъом
нысэ цыкIур кьыфацэагъ,
Джыри зы унагъо
Хьут ллакьом кьыхьыгъагъ.
Зэрэхабзэу, гушIуагъом ишэнэу
ДжэгуакIом джэгуу зэIуех,
ГушIуакIоу кьэIуагъэр
Щагушхом дэмыфэжэ.
Ей-ей сьлфыгъэ дахэу
си Заремэ шъоу!

Щагуу дэмыфагъэу,
аджалыцэу кьыхыгъэу
УкIакIом нэчIынатIэу
Сьд мыгъом о уишIыгъ.
Хьар-гушIуагъом ухъэныу,
Уигуысэхэм уахэсынуу
Гухэлэ тэ тIагъ.
Уинэнэ цыкIуу о зыкьыпфэгъаз:
СипIышхьэ цыкIур кьыуыкьуушIакIу,
О уикьуыкьуу мыцэфэжэу,
мылэIуфагъэу
Мызэу, мытIоу уасэу уиIэр
Грамотэ пIыжэжыбз.

ХЪУТЫЖЪ Нэфсэт.

Шэуджэн район кьэбархэр

ПроектыкIэм тегушыIагъэх

Муниципальнэ образование «Шэуджэн район» иадминистрация Адыгэ Республикэм шыIэ Гупчэу гражданхэм язэфыштыкIэхэм яхьыIэгъэ Iофхэм афэгъэзIагъэ кIэшако зэрэфэхьугъэм тетэу проектэу «Те-мыр Кавказым мыком-мерческэ организациехэу итхэм яшIоигъоныгъэхэр кьэухьумэгъэнхэр» зыфиIорэм шытегушыIагъэх. Гупчэм ипачэу В.И. Черненкэм хабзэм кIли общественностым ялIы-кIохэм апашхьхэ кьы-цыгушыIэзэ, районым кьыгъэгъунэрэ чIыплэм проектэр зэрэшагъэцэ-

кIэн фаер кьыхигъэшпгъыкIи граждан общест-вэмрэ хабзэмрэ азыфа-гу зэгурьIоныгъэ илIы-ным фэгъэхьыгъэ амал-хэр гъэфедэгъэнхэ зэрэ-фаер кьыIуагъ.

— Обществэмрэ ха-бзэмрэ кьыхэкIы шIуа-гъэ кьызкIэкIошт зэгурьIоныгъэ кьахэмыфэу, — ыIуагъ ащ. — Про-ектэу тыкызытегушы-Iэрэм анахэу мэхьанэ зыIэ чIыплэ шызыубыты-рэр бгъуитIуми яшIо-игъоныгъэхэр кьэзгъэнэ-фэхэрэ Iофтхьабзэхэр зехьэгъэнхэр ары.

ЗэIуIкIэгъум хэлэжъа-гъэхэм анахэу кьыха-

гъэшпгъэр чIыплэ зы-гъэIорышIэжьиным иорганхэмрэ общест-вэмрэ нахь зэгурьIохэ шыгъэныр проектым лыапсэу зэриIэр ары. Гу-хэлэу ащ иIэр гъэцкIа-гъэ хьуным фэшIэ зкIэ ичыкIагъэр зэшIохы-гъэн зэрэфаер, арэуштэу Iофыр гъэпсыгъэ зыхьу-кIэ, обществэмрэ ха-бзэмрэ нахь зэпблагъэ зэрэхьуштхэр кьэгущы-Iагъэхэм кьыхагъэшпгъ.

Зигугъу кьэтшIырэ проектэр апэу зышагъэ-цкIэнэу кьыхахыгъэр муниципальнэ образова-ниеу «Дукмасовскэ кьоджэ псэупIэу» В.П. Ши-кенинэр зипащэр ары. Проектым игъэцкIэн шышхьэлум и I-м ше-гъэжъагъэу мэзыхым кьы-кIоIчI эшIуахын фаеу унашъо ашIыгъ.

Рапсыр фэдэкъэкIуапI

Ионыгъу-2011-р аухыгъ. Комбайн-хэр губгъом кьикIыжыгъэх, ау мо-тор макъэхэр ащ шызэпыухэрэп. Чыгулэжхэм зигъо IофшIэнхэр зэ-шIуахых.

Агробизнесым ипачэхэмрэ ипе-циалистхэмрэ Ионыгъом фэхьугъэ кIэуххэр зэфэхьысыжых, тапэкIэ шIэгъэн фаехэр рахьухьэх. Мы Iоф-тхьабзэхэр чIыплэ пстэумэ афэдэу шызэшIуахых М.И. Лъэустэнджэлэр зипэшэ ООО-у «Премиям».

ХьызмэтшIапIэм иэкономикэ фы-шхьхэ лэжыгъэхэм яфэшъошэ чIы-плэ шарагъэубытызэ, фэдэ кьэзытырэ рапсым илэжын мэхьанэу ратырэм зыкырагъэлэтыгъ. Мыгъэ а культу-рэр гектар 400-м кьащагъэкIыгъ.

ЗэрэрахьухьэрэмкIэ, тызыхэт илэсым ибжыхьэ рапсэу апхьыштыр гектар 500-м нагъэсыт, ар чIыгу жьокIу-плэу яIэм ипроцент I8 хьушт.

— Арэуштэу зыкIэтшIырэр чIыгум шIуагъэу хэлъым зыкьегъэлэтыгъэныр ары, — еIо хьызмэтшIапIэм иагро-ном шхьалэу Хь. Б. Къохъужьым. — Ащ ишIуагъэкIэ севооборотыр на-хьышIу хьушт кIли чIыгулэжьиным икультурэ зыкIэлэтыт.

Мыгъэ хьызмэтшIапIэм иIэгъэ рапс гектар пэпчэ центнер 25-рэ кьырахи, пстэумкIи тонн I018-рэ кьахьыжыгъ. Рапс хьасэу гектари I10-рэ хьушты-гъэм гектар тельгъэу центнер 33-рэ кьытыгъ.

ТХЪАЙШЪЭО Тасим.

ЗэIазэхэрэр егъэразэх

Теуцожь районим ит симэджэщэу типрезидентыгъэу Шьэумэн Хьазрэт аригъэшпгъэм врачэу нэхэм яIэзэрэ Хьурэе Сусаннэ зыщылажьэрэр илэ-сиц фэдиз мэхьу. Апэрэ мафэм кьы-шегъэжъагъэу Сусаннэ ипшъэрыль-хэр дэгъоу егъэцкIэх. ХэткIи нафэ нэм нахь Iоф цIыфымкIэ зэрэщымы-Iэр. Ар кьыгурыIозэ, сэнэхьатэу хи-хыгъэмкIэ ыгу етыгъэу мэлэжэ. Ма-фэ кьэс нэгьырэ 30 — 35-мэ яIэзэн фаеу мэхьу. ЕтIани Сусаннэ Тхьэм кьыхильхьагъэу шэн шьэбэ шIагъоу хэлъыр исмаджэхэм апагъохы, зыгу кIодыгъэ нэгьырэ пчъагъэмэ агу кьыдешэжы. Нэузыр кьызузыгъэр ыльэ зэрэтыригъэуцожьыштым ренэу пыль. Ащ дакIоу сымаджэхэм игу-шыIэ дахэхэмкIэ агухэр кьызэрэди-щэежыштым сыдигъокIи дэшхьа-хырэп. Джащ пай коллективзу зыхэ-тым шIу зыкIилъэгъурэр, сыд фэдиз мыльку пэгъохыгъэм кьызкIыуа-мытыштыр.

Сусаннэ унагъо ихьагъэгон, зина-сып ыпэкIэ шыIэ ныбжьыкIэм шыт-

хьу тхыль пчъагъэ кьыгъэлэжъонхэ ыльэкIышт, ахэм джыри зэрахигъэ-хьостым уехьырэхьышэнэу шытэп.

Сусаннэ 1983-рэ илэсым зэлъа-шIэрэ кьоджэ зэкIужьэу Теуцожь районим ит ПчыхьалIыкыуае дэс унэ-гъо лэжъако кьыхьухьагъ. Янэу Иб-рахьимэ ыпхьу Мирэ Кубанскэ мэкъу-мэщ институтыр кьыхухьэу ячылэ дэт гурыт еджапIэу Советскэ Союзым и Лыхьужьэу Нэхэе Даутэ ыцIэ зы-хьырэм шIукIэ, дахэкIэ ыцIэ рарига-Iозэ, биологэу шэлажэ. Ятэу Якубэ ыкIо Рэмзэнэ федеральнэ кьэралы-гъо бюджет учреждениеу «Краснодар-ская межобластная ветеринарная ла-боратория» зыфиIорэм икьутамэу Адыгэ Республикэм итым ипачэу Iоф ышIагъ. «Урысые Федерациеиете-ринарнэ IофшIэнымкIэ изаслуженнэ врач» зыфиIорэ шытхьуцIэр кьыфа-гъэшъошагъ, ветеринар шIэныгъэхэм-кIэ кандидат. IофшIэным иветеран джы кьызнэсыгъэм ыльэкI кьымыганэу, шIукIэ ыцIэ раригаIозэ мэлэжэ.

КIэллплIырэ зы пшъащэрэ мэхьух яунагъокIэ. Анахьыжыыр Руслъан, кьалэу Мыекъуапэ спортфакыр кьы-ухыгъэу шэпсэу. Аслъан врач-офталь-мологэу тикъэлэ шхьалэу Москва шэ-лажэ. Бислъан кьалэу Краснодар энергетикэу Iоф шешIэ. Адам Адыгэ-кьалэ дэт энергосетым иинженер шхьалэу шэлажэ. Тыкызытегушы-Iэрэ Сусаннэ ахэм ашыпхьу закъу. 2000-рэ илэсым гурыт еджапIэу якъуаджэ дэтыр дэгъоу кьыхуи, кьа-лэу Краснодар дэт Кубанскэ кьэра-лыгъо медицинэ академием чIахьы, ильэси 6-кIэ зыкIэхьопсыштыгъэ сэ-нэхьатэу зыцIэ ыпшъэкIэ кьетIуагъэр зэригъэгъотыгъэу, дахэкIэ ыцIэ рари-гъаIозэ мэлэжэ.

ТыфэлъаIо Сусаннэ исэнэхьаткIэ илэпIэсэныгъэ хэхьэ зэпытынэу, сы-маджэу зэIазэхэрэр тапэкIи ыгъэра-зэхэзэ игъэхьагъэхэр нахьыбэ хьунхэу.

КЪАДЭ Мухьдин.

Сурэтым итыр: Хьурэе Сусанн.

ГукIэгъур гукIэгъунчъэм перэI!

Адыгэ Республикэм ыкIи Пшызэ шьолъыр ащыпсэурэ быслымэнхэм ямуфтиеу Емыж Нурбый итхыгъэу «ГукIэгъу кьызхэ-тэжьугъэаф, тыздежъу-гъэлэжъ» зыфиIоу «Адыгэ макъэм» кьыхьагъэм (бэдзэ-огъум и 2, 2011-рэ илээс) сызеджэм гупшысэ зэфэ-шъхьафхэр сыгъэшпгъэх. Нурбый бэмэ агу кыгушы-IыкIыгъ, кьызэрэсшIошIы-рэмкIэ, цIыфыбэ ригъэгъу-пшысагъ.

ЕгъашIэм адыгэ лэпкыым гукIэгъуныгъи, гүфэбэны-гъи, зэдэлэжьиныгъи хэлъ-хэу кьырыкIуагъ, кьин зIэ-иIо ебгъукIоньр ихэбзагъэп, гүзэжъогъу чIыплэ итым ыIэ фицэиштыгъ. Ар зымыгъэ-цакIэрэр лыгъи цIыфыгъи зыхэмылькIэ алъытэти, нэ-мыплгъ ратыштыгъ, аумысы-штыгъ. Адыгэм ыгукIэ кьа-бзэу зэрэщытыгъэр, гукIэ-гъоу хэлъыгъэр зэрэгъунэн-чъагъэр кьэбарыжъхэм, та-урыхьхэм кьаIуатэ. Ахэм нэIуасэ уафэхьумэ, адыгэ лэпкыгъэу узэрэщытым укIэ-гушIу, урэгъушхо, лэпкыыр нахь уикIасэу, хэбзэ шIагъоу хэлъыгъэхэр нахь куоу блэ-жыхьхэ пшIоигъоу охьу.

УпчIэ кьэуцу: адэ адыгэ-мэ афэдэу нэмыкI цIыф-лэпкыхэм и гукIэгъу ахэлъа? ЛэпкI зIлэу ахэтхэр зигъот макIэхэм афэгумэкIыха? ГукIэгъуи ахэлъэу, афэгумэ-кIыхьэуи слон слэпкыштыт. Шысэ кьэсхьын. Тигъунэгъу селоу Львовскэм лээгъун-тиIэу тыкIуагъэу ащ ихьыз-мэтшIапIэ ипачэу Джары-мэ Адамэ (Пэнэхэс шыш) зыIудгъэкIагъ. Лэжыгъэ гъэтIылыплэм цIыфыбэ Iут, кьагъэхьэгъэ лэжыгъэр кьа-ратыжы. Машиинэ онтэгъур хэри, псынIэхэри, кушхьэ-фачъэхэри, куражыехэри цытых. Мы чIыплэм шагу-бзыухэм апае Iусхэри ша-щэх. Урыс ныхомэ ащэ-фыгъэхэр зым куражыем рельхьэ, адрэм кушхьэфа-чъэм тырельхьэ, нэгьырэ тIурытIоу акIэуцохэшэ ежъэ-жыых.

Адыгэ тхьамэтэ кIалэм апэрэмкIэ Iофым гу лыта-гъэп. МодыкIэ хьурэр сыд? Ныо цыкIуитIур куражыи-ем кIэтых, лIыжыыр ку-шхьэфачъэм пыгъэнагъ, адрэхэм тачкэр агъачъэ... Хэти амалэу иIэр егъэфедэ. Тхьаматэм псынIэу зэкIэри кьызэтыригъэуцагъ, лэжы-гъэ гъэтIылыплэм ипачэ-хэм бырсырышхо аришIы-лаIагъ. Машиинэ онтэгъур кьыIуаригъэгъэзыхьы, ащэ-жыыхэрэри зэрэщэжыхэрэ-ри раригъэлъхьагъэх. Цыф-хэр машинэ псынIэмэ ари-гъэтIысхьэхэ ытIупшыжы-гъэх.

— Непэрэ мафэм кьышы-ублагъэу цIыфхэр кура-жыехэм акIэтхэу, хьыльгэ-

хэр зэрэщэхэу сэшъумы-гъэлэжъу, зэоуж лээхьанкIэ шьуенэгъуа тызыхэтэр, — пхьашэу афигъэпытагъ ащ игуадзэхэм.

Джащ фэдэ хэбзэ-гъэпсы-кIэ хьызмэтшIапIэм адыгэ кIалэм шигъэуцугъагъ. Джащ фэдэхэр арых адыгэм ищытхьу языгъаIохэрэр, гукIэгъоу ахэлъыр нэмыкI-хэм языгъашIэрэр, тызыгъэ-гушхохэрэр. Ахэм ядахэ сы-дэуштэу умылон плээкIына.

Сыгу кьэкIыжыы мыш фэдэ хьугъагъэу. Тичылэ шыщхэу заом хэкIодагъэ-хэм саугъэт афэдгъэуцунэу итхьухьэгъагъ. ТекIоньгъэр кьызыдахыгъэр илэс 45-рэ зыщыхьурэм ар кьызэ-Iутхын гухэлэ тIагъ. Ти-кьуаджэ шыщхэу нэгьыри I36-рэ Хэгъэгъу зэошхом хэ-лэжъагъ. Ахэм ащыщэу нэгьырэ 76-р хэкIодагъ. ЗэIуIкIэ тши, Iофым тыры-гушылаIагъ. Хэти иамал тетэу ахьщэрэ кьыхэлэжъэнэу тIэлэIугъ. Мы чIыплэм хэти иIэ гукIэгъумрэ цIыфыгъэм-рэ кьышыльэгъуагъ. «Шьо-зэщы, ащ нахь кьэшъу-угушпысынын шьушIэрэба?» кьытэзыIоныш, кьыджэ-хэхьанхэр кьахэкIыгъэх.

«Зы чыпычкIи сыкыхэлэ-жъэштэп» зыIонхэми тари-кьылаIагъ. Хэгъэгур, ячIыгу гупсэ кьаухьумэхэзэ зыпсэ зыгъэтIылыгъэу якъоджэ-гъухэм джары ахэм гукIэ-гъоу апагъохыгъэр. А лы дэдэу арэуштэу кьэзыIуа-гъэхэм ахэтыгъ нэгьырэ за-улэ кьоджэ кьэхалъэр кьэт-шIыхьаным пае ахьщэ ты-угъо зэхьум зы сомэ кьа-мытыгъэу. Ау шьузабэхэу, зигъот макIэу зэтымыIоу зытэтIэтыкIыгъэхэм ежъ-ежыхэрэу ахьщэ кьахьы кьа-тыгъагъ. Шьузабэу зигукIэ-гъу иным ахьщэ тIэкIоу иIэм кьыхехышъ чылэр зыгъэ-гумэкIырэ Iофым пае кьеты, «сылI» зыIоу ыбгъэ тео-жырэм ар ышIэныр ыпшъэ ифэрэп. Цыф гукIэгъунчъэм изекIуакIэ джащ фэд.

«Адыгэмэ егъашIэм ахэ-мыльыгъэ шэнхэр (дэихэр арых хигъэунэфыкIыхэрэр) непэ тилэпкэ кьыхафэхэ хьугъэш, лэшэу тегъэгъу-мэкIы», — еIо Емыж Нур-бый. Статъям иавтор зыгъэ-гумэкIырэм лыапсэ иI. Ащ тетэу тапэкIэ тылкъыIотэн хьумэ, шIоп кьытэхьуIлэн ыльэкIыштыр. Гуегъуи гу-кIэгъуи тхэзыжыынхэшъ, аужым шIуфэс зэтымыхы-жъэу хьункIи мэхьу.

Непэ мылькум зышхьхэ ыгъэунэзагъэхэр, ежъ ышъ-хьэ нэмыкI ымыгъэгумэ-кIыхэрэр кьытхэтых. Цыф-хэм закыхалэтыкIэу, ямы-шIыкIэу ахэм зашIы ашIо-игъу, гукIэгъу зыфалорэр ашIэжыыхэрэп. Гъунэгъу кьуаджэм дэт джэгум ты-кIуагъэу мыш фэдэ кьэгъэ-

лэжъон шытлэжъугъ. Джэ-гум ижъотыпIэм иномаркэ дэхэшхом исыхэу кIалэхэр шагум кьыдэIьадэх. Нэгьы-ритIу мэхьух, ешъогаех, ера-гъэу альакъомэ атетых, арэу-штэу пчэгум кьыхьагъэх. ХьатыякIор кIэлэ Iушэу кьычIэкIыгъ, жабзэ кьади-гъотыгъ, зыфэхэ кьашьор кьаригъаIуи кьыгъэшъуа-гъэх. Кьэшъуагъэх пIоныр екIурэп, кIо залуантIэу, улъэубабэхэу тIэкIурэ пчэ-гум итыгъэх. Нэужым язы-рэр машинэм екIоллаIагъ, бо-гажникир кьыIэти, тхы-лыпIэ шыхьагъэ кьыди-хыгъ. Ар кьызэкIоцихы, ахьщэ IапIэхэр цIыфхэм кьа-хитакъохэу ыублагъ. Апэ-рэмкIэ, хьурэр шытхэм кьа-гурыIуагъэп. Нахь псынIкIэу гу лъызытагъэхэр кIэлэцIы-кIухэр арых, зы купыр дэ-бэнае, адрэхэм чIыгум зы-ратэкъохыгъэу ахьщэм лэ-хьух. Бырсырышхо кьэтэ-джыгъ, джэгур зэщыкыуа-гъэ. Ерагъэу кIалэхэри ма-шинэри шагум дащыжы-гъэх.

Сыд мыш епIолэн? КIэ-кIэу кьэпIон хьумэ, зэрэмы-гъасэхэр, зэрэшхьэубатэхэр кьагъэлэжъуагъ. Ащ фэди-зэу ахьщэр ахэм кьабжкIы-мэ, зэрашIын амышIэрэмэ, зигъот мэкIэ шхьхэзэкIо е шьуэзбэ бзылфыгъэ горэм дерэлэхэба. Псапи хьунба, ядахы алонба. Ары шхьае, гукIэгъу ахэлэп, цIыфыгъэ, укIытэ яIэп. Сыд фэдиз тхы-лыпIэ ахьщэу а пчыхьэм зымы ышъхьапэ мыхьоу зэ-хатхыгъэр. Акьылынчъэм джары изекIуакIэр. «Хьэ фэмышх кьо ригъэшхырэп» зыфалуагъэр шыпкыэ.

ТипсэупIэхэм адэсых цыф шхьхэзакъохэр, зыпса-уныгъэ зэщыкыуагъэхэр, унэгъо Iужьухэр, зигъот ма-кIэхэр. А пстэум IэпыIэгъу ящыклагъ. ГукIэгъу кьытхэ-фэн, тыздэлэжъын фае. Шэн-зекIокIэ дэеу тхэлъхэр зы-хэдгъэзыжыынхэшъ, шэн дэгъухэм кьафэдгъэзэжыын фае. Тыгухэр зэфихыгъэу тыздэлэжъымэ, тишылэкIэ нахь дахэ, тиамалхэр нахьы-бэ хьуштых. Зыгорэм терэ-Iыгъ тIоу тышчысымэ, зи фе-дэ кьэтхьыштэп.

ГукIэгъу зыхэлъэу шIу зышIагъэм ежъ шыгъупшэ-жъэу мэхьу, ау зыфишIагъэм ар ыгу иль, шIукIэ пэгъо-кIыжыным пыль. Мары шысэ. Хы ШIуцIэ Iушъом Iут псэупIэхэм, шапсыгъэ чылагъохэри ахэм ащыщы-гъэх, псыр кьаIлауи тхьама-кIагъо зыхэфэхэм, апэ зылэ афэзышынэгъэхэм ащыщых Афипсыпэ кьоджэ псэупIэм хэхьэрэ чылагъохэм адэхэр. АхьшэкIи, нэмыкIэу ящы-кIагъэхэмкIи таделэгъагъ. Ар цIыфэу гүзэжъогъу чIыплэ итыгъэхэм шэлэфэхэкIэ ащыгъупшэжыштытэп. Арышъ, гукIэгъур, зэдэлэ-жыныр, зэфэгумэкIыныр IэкIыб пшIыхэ хьуштыт.

ХЪУШТ Шэбан.

Тпэчыжъэ ыкIи тпэблэгъэ

(КъызыкIэлъыкIорэр
шышхьэлум и 23-м
кыдэкIыгъэ номерым ит).

Джащ фэшI апэрэ мэщытыр
ыгъэуцугъ, ари римыгъэкъоу
ятIонэрэри аригъэшыгъ. Мо
азэнэджэпIитIум яплъ, джахэм
азыфагу тыгъэр тIысыжыи зы-
хьукIэ дэкIышъ, етIысэхыжыи.
ЯтIонэрэу ышIыгъэм азэнэ-
джэпIитIу мазэр къызыкIокIы-
кIэ кышхьэтэджы. МэщытитIу-
ри зэпэчыжъэхэми, зэпэчы-
натIу щытых.

Къэбарэу зэхэсхыгъэр сшIо-
гъэшIэгъоныгъ ыкIи сигъэрэ-
загъ, тигъунэгъу лIыжъым
шIульгъуныгъэм уимыгъэшIэн
щылэп зэрилощтыгъэр сыгу
кыгъэкIыжыгъ. Зы цIыфым
ыгу мыщ фэдизыр риубытэн,
фэшхьафхэм алуигъэкIыжыи
зэрильэкIыштыр сшIогъэшIэ-
гъон. Зэшхэр дэгъоу ятэ зэрэри-
гъэджагъэхэр, шIэныгъэ куурэ
адыгагъэрэ зэгъусэхуэ зэрипIу-
гъэхэр нафэу къахэщы. ГупкIэх,
адыгабзэм фэлазэх, атэжъ пIа-
шъэм блифэу ялIакъо игугъу
къашIы. Хэкум илъ къэбары-
жыири мымакIэу ашIэ. Къун-
чыкIэкъо Пщыафэи, Пщы-
оркъ заоми, ХьанахыкIо Къым-
чэрийи, Дэпчэн хьаджэми,
Очэпщ Яплъыжыи зынэмысы-
хэрэ къагъанэрэп. Ахэтыгъэхэм
фэдэу къаотэжыи. Сяхуапсэ,
сыдэу жыи дэгъуха ялагъэхэри,
сыдэу шIоуи апIугъэхэ? Цы-
фыр ихэку нахъ пэчыжъэ къэс,
ыгукIэ нахъ пэблагъ, нахъ уаси
фешIы, ауштэу тесубытагъ.
ПшъакукIо зэшхэм ар къызэ-
рагъэшпыпкъэжыгъэм мызэу-
мытIоу сырихьыллагъ.

Нэбгырэ купэу Ахьмэд иIоф-
шIапIэ тычIэс: ыш, ышыпхъу,
сурэтшI заули къырихьылIа-
гъэу тигъусэх. ИофшIапIэр го-
хыи, нэфын, зэрахьабзэу шъоу-
щыгъушай пIыжыкIыбзэм гур
ыгъэрэхьатэу къытпагъохы.
«УгушIэлэштмэ, къеблагъ!» зы-
фалорэ чыпI. Ахьмэд гъойщэ-
ягъэми, зыпкъ иуцожыгъ,
къызхигъэщырэп. ИэшIагъэ-
хэр зырыхъу егугъуптэзэ та-
пэщхьэ къырегъуцоух. Дэхэ-
клае шIэгъагъэ ежым игугъу
зызэхэсхыштыгъэри, иIоф-
шIагъэхэми сафэнэIосагъ. Джы
зэхэубытагъэхуэ салгэхэт. Гъэ-
шIэгъонэу слэгъухэрэм сагъа-
тхьэ. Исурэтхэр оркестрэхуэ,
ежыири ядирижерэу, бэщ цы-
кIумкIэ зэришхуэ къысэхъу.
Джащ фэдэу къызгурылуагъ
сурэт шъо зэгъэкIуныири зэрэ-
зэришхэрэм. Махьмудэ къэгъуIэ
гъусэ сишIынышъ ышнахыкIэ
сыригъэгъынэу:

— Пасэм Ахьмэд исурэтхэм
цIыфхэр нафэу къахэщышты-
гъэх, джы ахэзгъотэжыыхэрэп.
Сурэтым иамалхэр зэрэгъу-
нэнчэхэр, орэд мэкъамэм узэ-
ригъатхэрэм къахыримыгъэ-
чын зэрильэкIыштыр къыфэ-
сэлугъэ. ЛIы гъэсэгъэшхор хэ-
шыкIэу къэлэсагъ, игуапи хъу-
гъэ, апэрэу еслогъагъэм джы-
ри зыхэсэгъахьом рэхьаты-
жыыгъагъэ.

Ахьмэд сурэтымкIэ еджэ-
гъэхуэ, апэрэ адыгэ абстракци-
онист. Шъо къолэнхэр зэригъэ-
кIухэзэ Иоф ешIэ. Тефэ шыпкъ
изакъоу игугъу пшIыным.

ТЫРКУЕР

Дунаим щызэлъашIэрэ сурэтшI лэпэлэсэу
ПшъакукIо Ахьмэд иIофшIапIэ
Къат Теуцожь ригъэблэгъагъ.

Ежъ зэриIорэмкIэ, символи-
стэу ары, фэшхьаф еплъыкIэ-
хэр зилэхэри мымакIэми. Къэ-
ралыгуабэмэ ащызэлъашIэрэ
сурэтшIышхом тефэ иэшIа-
гъэхэр игъэкIотыгъэу Кавка-
зым къысцагъэлэгъонхуэ, ифэ-
шъошэ уаси щыфашIынэу. Непэ
ащ фэдэ амалхэр щылэх.

КъуекIо Асфар Тыркуем
къызэрэкIоштым сышчыгъозагъ.
Асфар ичаныгъэ адыгэ лъэп-
къыр зэрыс къэралхэм мыма-
кIэу анэсыгъэу щыт. Анахыбэ
зэрыс Тыркуе къэралышхор
ахэжыжыныи, пчъагъэрэ шы-
лагъ. Къэлабэм, къоджабэм
адэхьагъ, яхасэхэм къашIэу,
ежыири ышIэхуэ щыт. ХьакIэ-
щэу сызэрысым ипчэ нэф-
шъагъом къытеуагъ, икIоуи
сигъэгъушIуагъ.

— Сыд тхьаматэр, уиш тэ-
рзэу уагъэгъэхушIа? Пэры-
охуэ уилэба, — зэриклэсэу къе-
гъэжыи. — Олахьэ, сшына-
хыкI, уи Тхьожыи ыпэбзы-
джинитIу машIор къарехым, о
усигъусэмэ тишхэр дэгъушхуэ
зэдэгъэхушIэнхэм. Джы зы-
гъэпсэф, — сипогъэшхуэ Асфар
къызэрэслъыкIуагъэр гушIы-
кIэ сешIушIэ. Устудентызэ са-
молетым сышпылукIагъ, мэ-
шIокури джащ фэдагъ, згъэшIэ-
гъонэп тырку къухьэм сышпы-
лукIэми, — фыхэзгъэхьожыи
згъэгупсэфыгъэ.

Ынэ нэшхьошхорэ ыупIы-
цIэхэзэ, чэтыу хьаджэшхор
зыригъэшIэу Ахьмэд къысэ-
упчIы:

— Неуш сыд уипрограмм?
— КъапIорэр сипрограмм,
— есэIожыи.

— СилэжъапIэ усшэшт, про-
фессорхэм нэIуасэ уафэс-
шышт, студентхэр экскурсие
тцэштых. Урымхэм яэшIа-
гъэхэм тIаплъышт, — уфая?

— Нэшхур зыфаер нэпсау!
Ащ фэдэм кIэупчIэхэ?

Асфари гъусэ къытфэхуэи,
университетэу Ахьмэд зыщы-
лажхэрэм тыкIуагъ. Чэхьэгъу
шпыпкъэм адыгэ пшъэшъэ

лэгъэ закIэу чIэтыгъ. ЛIы нэ-
гуф зэкIужъ гори щысыгъэти,
тызахахьэм къытпэгъокIыгъэх.
Кавказ тыкызэрикIыгъэр ты-
зэрэадыгэр зарелом нахъ къыт-
фэчэф хъугъэх. ЛIы нэгъуфым
хэшIыкIэу игуапэ хъугъэ, къэ-
чэфыгъ. Зэрэмытыркур гъуа-
щэщтыгъэп. Зэрэкавказ лъэп-
къым сегуцэфагъ. Ышхьэ-
ыпшIэ зэрэлыгъыхэмкIэ ифы-
жыгъэкIэ сванхэм язгъэхъ-
щырыгъэми зи сфемыIозэ,
Тифлыс сызэрэщеджагъэри,
сызэрэсурэтшIыри Ахьмэд
къызелом, лIыр къызжэхэбани,
IапIэ къысишхьыгъ. Грузинэу
къычIэкIыгъ. Сабыи хъужы-
гъэу мэгушIо, сэри сигъэгъу-
шIуагъ. ЫбзэкIэ сыдэгъушIа-
гъ, ау гушIышхурэп, къыгу-
рэлэми. Курджистан къызи-
кIыгъэхэр чыжъэ дэдэу къело.
Грузиньылым сурэтшIэу Стам-
бул иуниверситет Иоф щешIэ.
ИжыкIэ адыгэхэр грузинхэм
зэрэшIугъэр гуIээ тыркубзэкIэ
къело.

— СэшIэ, синьыбджэгъу, —
сэгъэлэсэ зыгу къыделэу къыс-
фэчэф цIыфыр.

Бэрэ тызэдэгъушIанэуи
хъугъэп, студентхэр къытжэ-
хэти тишхьэ машIо егъэгъуэу
кIэтлагъ. Ащ ыпэу тырку сурэ-
тшIышхуэ Рамиз Аудин ика-
талогышхо къыситыгъ, профес-
сорыр рэхьатыгъ, ичIыпIэ зы-

Стамбул урым-византие музеу дэтым
ижырэ IэшIэгъабэ щыугъоигъ.

ныбжыкIэ дахэ тыщылукагъ.
Дэхэ дэдэу адыгабзэм рэгъу-
шIэ, чэфыл, нэгъушIу. Ахьмэд
икафедрэ тычIышагъ, гуIэтыпI,
ины. Хъульфыгъэ куп лъэпэ-

дишIэжъу, уасэ зыфишIыжы-
штыгъ, грузинэу зизыткъухъа-
жыирым фэдагъэп. Яунэ зэри-
сыр къыхэщыштыгъэми, зэрэ-
Iэпэлэсэ дэдэр гъуащэщтыгъэп.

Мэщыт дэхэшхо зэхэтхэр
тиджабгъоу, сэмэгумкIэ Визан-
тие империешхом илэхъан
урымхэм аугъоигъэ кIэным
инахышIур зычIэлъ музейхэм
тахэхьагъ. Унэ дэхэшхорэу зэ-
хэубышхыгъэ лъэкIымэхуэ
ижырэ урымхэм ашIыгъэхэр
къэшIэжыгъошIугъэх. Ахэр
джы музей хъужыгъагъэх. Рэ-
хьат. Чылыс одыджыи, азэ-
наджи щылэп. ЗыпIышхьаку
хымэ къэралыгъоухэм къары-
кIыгъэхэр хьои. Урымхэм ужы-
шхо къызэрагъэнагъэр, Стам-
бул имузейхэм ауасэ гъунэ зэрэ-
фэшIыгъуаер къэнафэ, му-
зейхэм ачIэлъ-ачIэтхэр зыпIэ-
гъухэкIэ. Нахыбэр зэгорэм
ашIыгъэгъэ шпыпкъэхэр арых.
Ахьмэд игъусэ профессорым
тыркубзэр къыIотэкъу, студент-
хэм ажэ Iузыжыгъэу едэлух.
Фэшхьаф цIыфхэри къызэ-
ришалIэхуэ шIоу къелугъэ. Тэ
бзэмыIоу заулэрэ къыдэткIу-
хыи, тэр-тэрым буж тыхъа-
жыгъ. Урымхэм ясурэтшIы-
кIэ дунаим чIыпIэшхо щел-
убыты. Яунэ шIыкIи джащ
фэд, якъошынхэм атет сурэт-
хэм ямэхъани ины. Скульпто-
рыр зыхэкIокIэн щылэп, ямы-
жэу ужыкIэ дунаим тизы хъу-
гъэ. Ащ фэдизыр зэхэубыта-
гъэу зы мафэм зэбгъэлэгъун
пIэкIыштыгъэ. Япачыхьэхэм
япхьэмбайхэм атет сурэтхэр
гъэпсыкIашIох.

Дэпкъ сурэтхэри осэнчъэх.
ЗыкIи сымылэгъугъэ IэшIа-
гъэхэм ядэхьагъэ сIоштыр сша-
гъэгъушшагъ. Урымхэм ямифо-
логие, яшIыкIэ-пэзукIэ, ижы-
кIэ апэклэкIыгъэхэр IупкIэу
къагъэлабгъо. Мыжъофи, пIы-
жыи, къуапцIи, зэфшхьаф
шпыпкъ зыхэшIыкIыгъэхэр.
Урымхэм яIэшIагъэхэр фэ-
шхьаф лъэпкъыхэм яехэм
лэшхуэ атекIых, ядэпкъ сурэт-
хэр, яскулыптурэ, джэхэшхо сур-
этхэм анэсыжъу. Джэхэшхо
сурэтхэри къалэтыжыи дэп-
къым рагъэкIужыгъэх. Мозай-
кIэ дэджэхэрэ мыжъо къолэн
цIыкIу зэхэсхэм ахэшIыкIыгъэ-
хэшъ нэр пIэахыи, непэ ашIы-
гъэхуэ къэлэагъоух. ХьакIэ-
къуакIэхэм, бзыухэм, пцэжыи-
ехэм ясурэтхэм язэщыгъуай,
уяплъы къэс нахъ узIэпащэ.
СурэтшIынымкIэ дунаим ужы-
шхо ежъхэм яунаеу къытира-
нагъ урымхэм, сакIэрыгъэу ахэр
синэрылэгъугъэх. Дунаим тет
цIыфлэпкъыр зыщызэблэкIы-
рэ залышхорэм мыгъэшIэгъон
ачIэлыгъэп. Япчъагъи, ядэхъа-
гыи къэлэгушIагъ. ЗэкIэ дэхъагъэр
щызэхуэгушIагъ. Сышхыгъэми
къызэхэсымышIэу залышхо
горэм сыхьагъ. Слэгъугъэр
пIышхьапIэу къысшIошIыгъ.
Быгъу шIуцIэшхо тегъэпсы-
хьагъэр рамэ шIуцIэшхом дэт.
СшIошъ мыхъупэу секIолагъ.
Быгъу сурэтхэр сшIынхэр
сикIас. Сибыгъужъу адыгэ
пшысэу «Хэт анахъ иныр?»
зыфиIорэм тесхыгъэр шIуцIа-
бзэу пылбагъ. СыгучIэ изы-
гъэу, Асфар сыкъеджагъ.

— Еплгъэлъ, сикъош, си-
быгъу зэрэпылбагъэм!

КЪАТ Теуцожь.

(Джыри къыкIэлъыкIошт).

(Кызыкълэлыкълорэр
шышхъэлым и 23-м
кыидэкълэгъэ номерым ит).

Сэри зэгъо дэдэрэ Фунэ сызыдыриша-
жъэщтыгъ ыкли тызэкълэгъуфэ хьотлэ-бжъэ-
тлэным, сэмэркъэу джэгукълэхэр ышлын-
хэм хэкълыщтыгъэп. Джашыгъум инэу
згъэшагъоштыгъэ къуаджэм зэрэщымц
пэтзэ, дэхэри, зыпылхэри, аlorэри, Фар-
зэ анахь псыхэхъаплэ тхьагъоу илэхэри
дэгъоу зеришлэщтыгъэхэр. Зэкълэм анахь
иклэсагъэр шъхьалым дэжъ Фарзэ илэ
псыхэхъаплэм клоныр ары. Мафэ горэм ащ
сызыдишагъэу урысыбзэр зэрэсымышлэр
кызыфигъэфеди, кызыдзэрихьэгъэгъэ
хьоршэрыгъэм гулэгъу сыридзэгъагъ ыкли
ар нибжъи сщымыгъупшэжъынэу сыгу
къинагъэкълэ енгугъагъо. Ежъыр зыщыц
къуаджэу Мамхыгъэ изы тэмашхъэу зы-
тесхэм урысхэри, къэндзалхэри бэу шы-
псэхуэ, ахэм ясабийхэм адэджэгугъэ
къэтэджыгъэти, урысыбзэр дэгъоу ышлэ
хьугъэ. Зогорэм ядъжъ сызыдишагъэу а тэ-
мэшхъэ урыс клэлэцлыкълухэм абзэкълэ
кызышлуани имылу адэгущылуэ зысэлъэ-
гъум, сшлогъэшлэгъон дэдэ хьугъагъэ. Ау
зэрмыры сызышлэпэгъагъэр ежъ урыс
шъэожьыхэри адыгъбзэ къабзэкълэ Фунэ
кызырэдэгущылэжъыштыгъэхэр ары.
Ащыгъум а клэлэцлыкълу пстэури узы-
фябзэмклэ зэрэгущылэхэрэм пае сызэря-
хьопсэгъагъэм гъунэ илэп.

Ар зыхьугъэм тлэкълу тешлагъэу Фунэ
тадэжъ кызысклом, къаигъэ сишли, иклэсэ
псыхэхъаплэу шъхьалым дэжъ илэм сыз-
дицгъагъ. Ащ тызэрэнэсэу зэрэклорэм
тетэу ищыгъынхэр кызыштыгъэхэи, нэп-
къыр анахь зыщылыгъэм чьи, зэуи щымы-
хъоу Фарзэ шъхьэкълэ зычлэсагъ. Сэ ащ
зычлэссэныр хэгъэкли, есыклэ зэрэсымы-
шлэрэм пае псым сыхэхъанклэ сыщынэу
ныджым сытесыгъ. Ежъ Фунэ псым хэс-
хэм закълэдыгъэдэжэгукли, адрэ нэпкъым
узэпырыкълэнуу мычыжъэу Фарзэ телъ
пхъэзэкълэ лъэмыдж клэшагъэм тигъаклуи,
хьэрэным фэдэу зыщытыгъэгъэсысэу ты-
фежъагъ. Шыпкъэр пложтмэ, сэ лъэмы-
джым тызэрэтэхьэгъэ закълэмы кысыф-
рыгъашлэщтыгъ, ар гъучыч зэтэгъэ-
щэгъитлоу зэрэклэшагъэхэр кызыпычын-
хэшъ, псым тыхфэнэу кысышхъути.
Фунэ ар зыкли кыырымидзахэу нахь инэу
лъэмыджыр зэрэтигъэгъэсысыщтым пы-
лыгъ. Сшлэрэп ащ клэхуэу фэхуштыгъэр,
Фарзэ кыпэгъунэгъоу щыс нэгъой лъыжъ
цлыкълу, шыдыкум исэу тадэжъклэ блэ-
кълызэ, пхъащэ е учышэ клоу слъэгъурэ
Мусар ихэтэ пакълэ хэтэу кытэмыкуугъа-
гъэм. Ар урысыбзэти кызырэгущылэрэр,
кылуагъэр кызыгурылонэу шытыгъэп. Ау
ымакъэ сыгу рыхьыгъэп ыкли зыфаер
къызгъало сшлогъоу Фунэ сеупчлы.

— «Уятэ иса?» — ело кыюупчлы. Джы-
дэдэм Юфышлэ зэрэщылэмклэ о джэуап
ептыжъын фае, — Фунэ кызыгурегъало.

— Ары шъхъае, сыдэуштыгъэу есло-
жыштыгъ, — сэ сышыгугъэу сыоплтыхъэ.

— Ытхьакълумэхэр жъажэхъэшъ, инэу
моуштыгъэу еложъ: «Мусса, я твоего ишака
сейчас побью!» — Фунэ кыселожы. Сэри
зыфилуагъэр сэгъэцакълэ. Ау сигу-
щылэхэм ауж кышшышлыгъэри сымышлэу
зыкъепхьуатгъэ, мо лъыжъ гъур цлыкълу,
Кэлъанэ зыныбжъ хэкълотэгъэ горэ зи-
лъэгъукълэ зерилоу, «зыгъэшлэщтыр зы-
гъэшлэгъахэр» чэум кышхъапырэлп-
кышъ, гузэжъогъум хэтэу садэжъклэ къе-
жъэ. Сэ ар кызырэгъурылуагъэр ытхъа-
клумэхэр жъажэхъэу Фунэ кызырэси-
луагъэм пае, есълуагъэр тэрзэу зэхимыхы-
гъэмэ сэлэшъ, сымакъэ кызырэхьэу джы
зэлыпыгъэу кыкълэслотыкълыжъызэ, секуоу
сеублэ:

Мусса! Я твоего ишака побью! Мус-
са! Я твоего ишака убью!..

Шу зэрэщымылэр кызызгурылуагъэр,
нэгъой лъыжъым дунаир ыгъахъэу, бэщ
мыгъырэу ылыгъыр ыгъэкълэраозэ нахь
благъэу кызысэр ыкли сызыгъэлушыгъэ
Фунэ зиуфагъэу, ыныбэ итлукълэ ыубыты-
гъэу шлоу щхы зэхъур ары. Джашыгъум
лъэмыджым сыкълэлытэхьыжъи, лъэкълэу
сылэмклэ клэслагъ. Фуни ишхъухъэшлагъэ-
клэ кыылэжыгъэр зыдишлэжъыштыгъэн
фае, ащи кыкълитхьугъ.

Джауштэу нэгъой лъыжъыр губжы-
гъаеу тауж итэу дэхэкълэерэ тыкълэчъагъ,
ау тэ ар кызырэтклэмыхъаштыр кызые-
шлэм, ыгъэзэжыгъэкълэ енгугъагъо. Ащы-
гъум силажэр кызыгурымылоштыгъэми,
Фунэ икыздэхъашхьылэкълэ мыгъэрэз горэ
зэрэсигъэлуагъэм сэгущэфэжыгъэгъахъ.
Ащ пае зыфэгъэгъуси, кыкълэслэжыгъ.
Тадэжъ тыкълэзэсыжъыр ары нылэп ар
ишхъухъэшлагъэу зэуцолэжыгъэр. Сэ ащ
дэжъым сызэгупшысэщтыгъэ закълор,
лъыжъым лаехэр зэрэсълуагъэхэр ситатэ
зызэхихьыжъклэ, «тынапэ тепхыгъ» ыло-
нышъ, ишъо бгырыпх шъуамбгъокълэ
шлоу спхэкълэ зэрэклигъэптыкълыштыр ары.
Ар сыгынагъэгъэ Фунэ зесэлом, джы-

тыштыгъэ зэхъум, шлункълыбзэу кълэагъо-
штыгъэ очапэу такълэб зыфэгъэгъэгъагъэ
хьугъэр джы шэплтыбзэу зэхигъэтклэ-
кълызэ, чыгу нэзым кыкълэопшынуу ежъ-
гъэ тыгъэ плтыжышхор шъхъаныгъуп-
чъэмклэ слъэгъурэ гъунджэм щызэпэ-
уджыжыштыгъ. Джыри тлэкълу зытешлэм,
техъо лужъур шъхъаралъэшгъгъэм фэдэу,
зэрэдунаеу нэфыпсыр кытырыкълэагъ.
Тыкълэзэбгъукълэхъэ кызытэныкълыхэрэ
шъофи, лэжыгъэр зыгырахьыжыгъэ губ-
гъо нэкълэри, чыгъ кьобэ-бжъабэхъу гъо-
губгъухэм алутихэри, хъауарзэрэ бгъэ-
нышхъэрэкълэ бгъэгъэ унэжъ быт цлыкълу-
хэу чэу гори зылуыгъхэр кызыбэкълыхэрэ
псэуплэхэри сшлэдэхэ дэдагъэх. Нэ-

ХЪУРМЭ Хъусен

Тиурам тыгъэр

Роман

Ятлонэрэ
тхылым
щыц
пычыгъохэр

Сурэтыр
авторым
ышлыгъ

ри нахь инэу кызыдэхъащыгъагъэ нахь,
кыыридзэгъахэп.

— А Муссам сыда езыгъэшлэщтыр о
узиклалэхэр тэ етымылуагъэ пэтызэ? —
сигъэрэхъагъынэу пылыгъ. — Синэузыр
мыщ нэс тэ тикылгъагъэми ар егышлэми
емыгущэфэщтыгъ, — кылорэр сшлэшъ
нахь ыгъэхъунэу тхы ылоштыгъ.

— Амзанэдхэр ащ мафэ къэси елэ-
гъух, джы сэри сыригъусэу сызыкълэ
сыкълэишлэжъынышъ, а бэщышхоу
ылыгъыгъэмклэ кысэошты. Оры ар зи-
лажэр, урысыбзэ сшлэрэпты, сыбгъэ-
дели, себгъэхъоныгъ, — сэ сырэхъаты-
жъын слъэкълыштыгъэп.

— Ащыгъум зэбгъэшлэн фэягъэ, —
Фунэ кызыкълэлоштыгъэп.

Джары шыпкъэр тэтэ Осмэни кы-
силоу кыхэкълыгъ, ау сэ ащ сыпылты-
гъахэп, имыщыкълэагъэуи слыгъэщтыгъ.
Сыда плэмэ урысыбзэкълэ тхыгъэ анахь
тхытэ лужъум дэтыри адыгабзэкълэ ежъым
кысыфилотэжъыштыгъ.

— Тауштэу зэсэбгъэгъэшлэщтыгъа,
шъош фэдэу тэ урысхэр бэу тилэхэпи?
— сыгу кьэоштыгъ Фунэ ар кызырэр-
гурымылорэр.

— Уфаемэ сэ озгъэшлэщтыгъ, — ошлэ-
дэмышлэу кысело. Ар сэ сшхъэ кы-
хъагъэл, ащ фэдэ хъун зэрилэкълыштыри
кызыгурылорэпышъ, апэ сызэшлэнагъэм
фэдэу сеплты. Етланэ сеупчлы:

— О умыурысэу ар сыдэуштыгъэу сзб-
гъэшлэн плъэкълышъ? — адыгэм ащ фэдэ
фэшлэщыныр сшлэшъ хъурэп.

— Къаслорэ гушылэхэр о кыкълэп-
ло-тыкълыжыштыгъ, къарыкълырэ адыгаб-
зэкълэ сэ кыпфыззэдэкълыжыштыгъ...

Ащ сэ сицыхъэ темылыгъэми, Фунэ
кызырэсилуагъэу едгъахъэ, тадэжъ
къаглоу къэси шлолофыхъоу урысыбзэр
сигъэшлэнэу пылыгъ. Етланэ ащ фэдизэу
бэ темышлэзэ, кызырэгъэгущылэрэр зэ-
хэшылкълэу хьугъэ, сэ сыдэгущылэжъы-
шъуным силоф темытыгъэми. Сымы-
улыгъгъэу нахь сыгегушлэхъэмэ, ари шлэхэу
кызыдэхъунэу ары кысылэу зэптырэрэи...

Машинер гъогум илэ машэхэм иныклаеу
къагъэпклэгъэ-лъатэщтыгъэми, шоферым
ар кыырымидзэу, етлупшыгъэу ыпэ ри-
гъэхуштыгъ. Синанэрэ сэрпырэ тизакъоу

мыкълэхуэ бэрэ сыдэзыхьыхырэмэ афэдэ
хьопсаплэмэ якъызыпэшлогъэшлын джы-
дэдэм зыдезгъэхьыхынуу сыфэягъэп. Мы-
зыгъогум сызыфэгъэгъэ закълор синэфаплэ
нэпцлэу кычлэмыкълыжъын закълор, си-
нанэ ылаплэ ифэбагъэ гупсэфыгъэ Ишлу
щызэхасшлэрэр зымы кымыукуыоу, бэ-
шлагъэу слъэгъу сшлогъоу кьалэм сынэ-
сыныр ары. Етланэ ащ сызэрэдахъэу бэ-
шлагъэу тэтэ Осмэн кьэлэ хьалэмэтэу
щылэхуэ бэрэ кысыфилуатэхэрэм ащыц
ипшысэ дунай сэ сшхъэкълэ сызэрэхэ-
фэщтыр игупшысэу сыхэтэу сышхъа-
укагъ.

Сшлэрэп нэужым гъогум тызэрэтеты-
жыгъэм ибагъэ. Синанэ кысыфэсакъэ
стамэ кыгъэсысы, Мыекъуапэ тыкълэзэ-
рсыгъахэр кысылэозэ кыкълэзэгъэушым,
чыер стеужыгъэу зыкълэсыуэнкълыгъ,
етланэ сыгулэзэ, пчъэу сызыкълэрысым
иапч наплэкълэ зесфызылагъ. Ащ дэжъым
синэплэгъэу кыыридзэгъэх тызэрыклорэ
урам шъуамбгъом ыбгъуйтлукълэ чырбыщ
унэ иныклаехэр щызэпэблагъэхуэ, Ипклэ-
лапклэхуэ зэрэтэтхэр. Тикъуаджи, ты-
кълэзыблэкълыгъэ псэуплэхэми адэт унэжъ
цлыкълухэм афэдэ гори тапэ кыфэщтыгъэп.

Ау ахэр арэп сэ слъэгъунхуэу сызыфэ-
ягъэр. Зызыфэсплтыхъащтыгъэхэр
бэу зэтэт унэ лъэгъэшхохуэ тэтэ Осмэн
итхылыхэм сурэтшыгъэу адэслъагъохэ-
рэм афэдэхэр арых, шъхъае, зыгори тапэ
къимыфэзэ, бэдзэрым тыкълэсыгъ. Ащ
игъучлэ кьэлэпчъэшхоу зэфэшлыгъэу тлоу
зэгокълэнуу шлыгъэм ыпашгъэхэ, тэ тызэ-
рыс полутаркълэжъым фэдэ заулэу щытыгъэ-
хэм ауж тэри тиуцуагъ. Мы машинэу лъэп-
къыр шъэожьыхэхэм дэгъу дэдэу тинэ-
луасэу щыгъ, тиколхоз лэжыгъыи, нэмыклэ
пстэури щыезышхъэу мафэ къэси щыт-
лэгъухэрэр, зэкълэ плэми хъунэу, ащ фэ-
дэхэшъ.

Бэдзэрым шлэхуэ кызылэуахыгъ. Шо-
ферым тыдищи, имашинэу тидзыохэр кы-
зырэрильхъэгъагъэхэм фэдэу джыри Ижъ-
лэжъэу кызырехьыжъхэм, ащ синанэ
сомищ фицэигъ:

— На, синок, сырыраз, бери три руб-

ля. — Нет, мать, три невозьму. Два руб-

— Шофер хорош, два рубля мало, мыр
штэ, синок, — синанэ сомищыр кы-
зэкълыхъажырэп.

— Выходит, коса на камень сошла.
Ладно мать, дальше спорить не будем, —
сомищыр синанэ лехы, ау сомэ кыыре-
тыжыи, сэри абасэ кысылэкълэлыхъэшъ,
сшхъахъоу ылэгъушхоу шъуамбгъоу кы-
рыгъахъэу зэжъжыкълэ кызырэлэокълэ,
пустъ джигит балуется мороженым.

— Спасибо, сиклал! Тхъэм бэгъашлэ
уешл, синок! — синанэ нэку-нэпс кьэ-
хъугъэу ащ клэлыложыгъ. Етланэ тлэ-
клурэ клэлыплтыу зыщэтым кылуагъ. —
Цыфыгъэрэ гуклэгъурэ зыхэлъэу аплугъэ
цлыф, инасып Тхъэм атырегъакълу!

Мафэр тыгъэпс ошлу шлагъо кьэхъугъ.
Цыфхэр ащ кыкълэудыхэрэм фэдэу
лужъоу бэдзэрэ клэцлым кышцэзэрэгъэ-
клэлыштыгъэх, хэти зыгорэмэ акълэ-
рыхъэзэ, ежъ зэрэшлоигъоу кьештэ, кы-
рэплты, зэпырегъазэ, зэрегъэзэкълэ. Си-
нанэ кытыгъэщэгъэ натрыфыми ащ фэ-
дэу бэ кыкълэрыхьэрэр. Ары кьэс зым
дзыошхъау тлэагъэмклэ ылэхэр хегъэ-
зыхъэх, зыгорэ хэгъэбылтыхъагъэу кы-
хыгъуатэ шлоигъом фэдэу. Етланэ лэгум
изэу кыыхыхышъ, клыгъэпцэу регъажъэ.
Адрэм цэ заулэу лэгу ушхугъэм тырегъэ-
тлысхъэшъ, зырызэу лэбжъэнаклэкълэ зэ-
пырыгъазэзэ, кызынеплтыхъэ. Яшанэрэм
ыпэ рехьыллэшъ, ыпэбзыджынхэр ыгъэ-
хъублаблэхъэзэ, епэмы. Ащи кышчыуцу-
хэрэп, натрыфыцэр зыцэмэ адэзыубытэ-
зэ, шъоохъур угу кьэзыгъэкълэу, ецэгъу-
хэрэри ахэтых. Етланэ ажэ дэлъыр кы-
зыдадзыжъклэ, мыразэхуэ синанэ зыго-
рэхэр кыралэх.

Модыкли мыдыкли сэллэгъэшъ, нахь
ащыбырсырыжъэу етлупшыгъэу сатыу
ащашлы. Муары тиджабгъукълэ щэфаклом
илэтымэкъэ ритэкълэжъэхэ макухэр хъуанэзэ
кыырыхьыжышъ, щэплэ столым кытыре-
тэкълэжыи. Машлор кылулэу зэжъэ-
жыкълэ, гухъэ-гужъыр фэмыгъэбылтыу,
ыцэмэ къадефызыкълэ: «Спекулянт!»
Мыдрэгъоу картофыр зыкълэжыжъэми
щырэхъагъэп. Щаклом щэчалъэм риль-
хъэрэм шышъыбэр ар зышэфынэу изы-
хъухъэгъэ бзылтыфыгъэ тлурьсэххом кы-
зырэритэкълэжыжъырэ римыгъэкълэу, мэкъэ
лэтыгъэ гужыгъэкълэ кыжъэхъахъэ.

Джауштэу зэрэбэдзэрэу сэрэмыгъэхъ-
зэдэмыгошэщыгъым тыдэкли зыбгъэзагъэ-
ми, щыхэтых.

Сэ апэ кьалэм дэхэхэм аущтэу зызэ-
рагъэпсырэр сшлогъэшлэгъонэу салъып-
лэщтыгъэ. Етланэ ягушкълыгъоу сыгу те-
мыфэжыи хьугъэу тидзыохэм ащыц сы-
тетлысхыи, сапылтыжыжъынэуи сыфэягъэп.
Синанэ пчэдыжъым тыкълэзыдахъэм зэ-
рэуцугъэу, ыцэрэ натрыфым сыдэу
кыидзекълэхэми, «Хэррош!», «Хэррош!»,
— елошъ щыт нахь, ар ащэфыным
ычлыплэкълэ, ащ зи хэзымышлыкълэхуэ,
лэм-пэм зышыхэрэм зы гушылэ гуауи
арилорэп. Арэу кысысэхъу апэрэ дзыом
хыгъэклэжыгъэр зыклэмакълэр.

Синанэ тлэкълу шлагъэу зыщэрэр, «О
зыми умыкълу, сэ джыдэдэм сыкълэ-
кълэжыштыгъ» кысылуи зылокълым, бэрэ
къэмьгъэу кьэкълэжыи, тхылыплэу лужъум
хэшлыкълыгъэу стаканэу пхъэ плокълэ цлыкълу
зыхэлугъэр кысыфшызигъ.

— Мыр морожен, сикълэла дах, чы-
лэшъ, пчый ымыгъэузынуу бэлэгъэжъыеу
хэлъымклэ мэкълэ-маклэу шхы.

Сыгулэзэ кылысхыгъ. Сыда плэмэ
Кэлъанэ мы кьалэм янэшым кызыдишцэу
чылэм кьэкълэжыи кьэси, Амзанэрэ сэр-
рэ тырыгъэхъуапсэзэ кыпфилотэныр иклас
«хъоуеу мороженэхэр кыфифицэфхи, Ишлу
дэдэти, зэрэчъылэм пае кымыгъанэу
ыцэхэр Луигъэдыкълыхъэзэ, зэкълэри
псынклэу зэришхыштыгъэр».

— Псынэлэ кьодыем уешымо о пчый
мэузри, ащ фэдиз зычъылагъэхэр тауштэу
пфэшхышгъуэгъахъа? — ащ янэ тисемпарат
щао кызыкълэклэ шъузмэ арилоу зэхэс-
хырэмклэ сеупчлы.

— Зэкълэри зэшхуэ сшхыгъэу
кышхъосълуагъэп нылэ? Пчый ыгъэузынуу
уфэмыемэ, уебзэизэ пшлымэ хьугъэ
нылэп, сэри джары зэрэсшлыштыгъэр, —
кылорэр зэрэтымыштэрэр имыгуапэу
джэуап кьетыжыи.

Адыгэ Республикэм ия 20-рэ илэс ипэгъокI

ОРЭД ДАХЭМ тамэр елэты

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние иорэдылоу, АР-м изаслуженнэ артисткэу Кушъэкъо Симэ мэфэкI лофтхъабзэмэ, концертхэм ренэу ахэлажэ. Тыркуем, Къыблэ Осетием, Краснодар краим ачыклогъэ зэхыхъэхэм лэпкэ орэдхэр ацигъэжынчыгъэх.

— Къыблэ Осетием джырэблагъэ учылагъ. Ар зэрэпсээрэм зэхъоклыныгъэхэр фэхъуэхэ?

— Экономикэм ихъхъоныгъэхэм сатегушылэным сыфэхъазырэн. Слэгъугъэр сшлогъэшлэгъон. Заом зэцигъэкъогъэ псэуплэхэр зыпкэ рагъэуцожых, мамыр щылакIэ ялэ ашлогъэу. Цыфхэр нэгущлэх, лэпкэ зэфыщытыкIэхэр зэрагъэпытэштхэм пылтых. КIэлэцIыкIу Iыгъыплэхэр, сымэджэхэр ашых.

— Къэралыгъо гъэпсыкIэ илэу Къыблэ Осетиер зэрэщылэм фэгъэхъыгъэ зэхыхъэм къыщыплогъэ орэдхэр сьд фэдэхэ?

— Культурэм илофышIэу Краснодар щыпсээрэ Александр Соловьевым игушылэмэ ате-хыгъэ орэдэу «Цхинвал» зыфи-лорэр къысэдэIугъэмэ агу рыхыгъэу къысщыхъугъ. Тхъабысым

Умарэрэ МэщбэшIэ Исхъакърэ зэдаусыгъэ орэдэу «Шъэогъур» адыгабзэкIэ къэсIуагъ. Тилэпкэ искусствэ ашлогъэшлэгъон. Iэгу къызэрэсфытеохэрэм имызакъоу, ситворчествэ фэгъэхъыгъэу цыфхэр къысэкIуалIэхэзэ къысэупчIыщтыгъэх.

— Артист цIэрылэхэр Къыблэ Осетием шылагъэхэ?

— Театрэхом иартистхэр, симфоническэ оркестрэу Сергей Рахманиновым ыцIэ зыхырэр, нэмыкIхэри слэгъугъэх.

— Тыркуем адыгэ орэдхэр къыщыпIуагъэх, къалэу Псыфабэ имэфэки ухэлэжыагъ. Уигухэлэ благъэхэм уакъытегушылэнэу уфаеба?

— Адыгэ Республикэм ия 20-рэ илэс тимэфэкIышхоу сэлъытэ. IэкIыб хэгъэгумэ арыс тилэпкэбгъухэр мэфэкI зэхыхъэр зэрэкIощтхэм къыкIэупчIэх,

хэлажэхэ ашлогъэу макъэ къагъэу. Илэс 20-м къыкIоцI ти-республикэ икультурэ щылакIэ дунаим нахъышIоу щашлагъ. Республикэм инобилей ыуж концерт хэхыгъэ филармонием къыщыстынэу зысэгъэхъазыры. Сипчыхъэзэхыхэ дэгъоу зэхэсщэным фэшI филармонием идиректор шхъалэу, Урысыем культурэмкIэ изаслуженнэ ИофышIэу, Адыгеим искусствэхэмкIэ изаслуженнэ ИофышIэшхоу Хъот Заур Iэпы-лэгъу къысфэхъу. Тамэр зылэтырэр орэд дахэхэр сирепертуар хэтых.

— Концертым къыщыпIощт орэдхэм уягупшысагъа, уипрограммэ кIэу хэбгъэхъащтыр ба?

— Нурбый, тиусакIомэ лыгъэм, ныбджэгъуныгъэм, Адыгеим афэгъэхъыгъэу атхыгъэр макIэп. IэкIыб хэгъэгухэм ащыпсээрэ тилэпкэбгъэмэ яорэдхэр

зэсэгъашIэх. МэщбэшIэ Исхъакъ итворчествэ лээшэу сшлогъэшлэгъон. Лыхъэс Мухьдинэ шIу-лэгъум итемэ къызэрэзэлуи-хырэм, бзылфыгъэм ыгу ихы-кIырэм куоу лыIэсызэ, орэдым ишапхъэмэ адиштэу зэрэусэрэм осэ ин ясэты.

— Орэд къэпIощтмэ чыжъэу улэбэн ищыкIагъэп. Джары къысало пшлогъор...

— Ары. Тикомпозиторхэм яорэдхэр икъоу къатIохэрэп, цыфмэ алъыдгъэлэсыхэрэп. Темэу тызылIэсыгъэм нахъ куоу тытегушылэ сшлогъу.

— Дэгъу. Макъэ къызысэб-гъэлукIэ сэ сыхъазыр. Ебгъэ-жыгъэ Iофхэр лыбгъэкIот-энхэу, уигухэлэшIухэр къыб-дэхъунхэу пфэсэлэ.

— Тхъауегъэпсэу.

Сурэтым итыр: Адыгэ Рес-публикэм изаслуженнэ арти-сткэу Кушъэкъо Сим.

КЪЫХЭТЫУТЫГЪЭМ КЪЫФЭТЭГЪЭЗЭЖЫ

ЗыгъэпсэфыпIэр щынагъо мэхъу, зэпкырахы

Къэбзэныгъэр щылэныгъэ шапхъэм диштэу тэлъытэми, культурэм епхыгъэ чыплэхэм язытет лээшэу тигъэгумэкIэу къыхэкIы. ЗыгъэпсэфыпIэхэм щынагъо къапкырыкIы зыхъукIэ, къалэм ипсэуплэхэм сыда япIолIэщтыр?

Мыекъуапэ изыгъэпсэфыпIэ парк «Театрэ ШхъуантIэр» ылоу дэтыгъэм фэгъэхъыгъэ тхыгъэхэр «Адыгэ макъэм» къызыхэтэутыхэм гъэзетеджэхэм ащыщхэр телефонкIэ къытфытеуагъэх, къытIукагъэхэм ягумэкI къэбархэр къытфалотэагъэх.

Республикэм ишахмат клуб ыпашхъэ щыт тыкызытегушылэрэ культурэм илофшланIэу тлътэщтыгъэ «Театрэ ШхъуантIэр». Уцэу ащ къыщыкIырэм лъагэу зылэтыгъ, хэкIыр щыра-тэкъузэ, шIоилъэ хъугъэ. Жыы къабзэу паркым дэтыр еушIоу. Унэу зыфатлорэр зыраутыжым, зыдэщытыгъэ чыплэр гъучIым хэшIыкIыгъэ бзыхъаф лъаплэкIэ къашIыхъагъ. Ащ зи мы-хъун хэтлэагъорэп шхъаеи, гумэкIыгъуабэ къызыдихыгъэ. ЕшIуапIэ зыгорэхэм афэхъугъ. Дэу фэпэгъэ хъулыфыгъэхэмрэ бзылфыгъэ-хэмрэ кIуапIэ ашIыгъ. ГъучIым хэшIыкIыгъэ чэушхом «шIонагъэхэ» къодыеп. ДэхъапIэ зэрэфашIыгъэм тигъэгумэкIыщтыгъ, джы чэур акъутэу, зэпкырахэу фежыагъэх.

Шахмат ешIэ зышIоигъохэр ащ блэкIынхэм тецыныхъэхэу тырехъылIэ. Шахмат клубыр зегъэпсыхъагъ, гүлэтыпI. Мыекъуапэ щыпсээрэмэ ямызакъоу Шэуджэн, Мыекъопэ районхэм, нэмыкIхэм къарыкIыгъэхэр шахмат шешIэхэу, зыцагъэпсэфу тэлэгъух. Шахмат клубым ыпашхъэ дахэу щытыгъэ псыдэфыер (фонта-ныр) зэпкыраутыгъ. Мраморэу егъэпкIыгъагъэр тыратхыгъ. Арэуштэу Иофыр лыкIотэштмэ, нэмыкI зыгъэпсэфыпIэхэм хъунIахэр, шIу зыгу имылыхэр алъыIэсыщтых.

Гъэзетеджэмэ ялэIухэр къыдэтлътэхэзэ, тигупшысэхэр гъэзетым къыщыхэтэутых, щыкIагъэхэр дагъэзыжынхэу тэгугъэ.

Сурэтхэр кэлэ паркым къыщытырахыгъэх.

КIэлэцIыкIу-ныбжыкIэ футболыр

Урысыем ишъолъырхэм футболымкIэ язэнэкъокъу 1994-рэ илэсым къэхъугъэ кIалэхэр хэлажэх. ЯтIонэрэ дивизионым хэт командэхэр Анапэ цызэлукIагъэх. Мые-къопэ «Зэкъошныгъэм» ящэ-нэрэ чыплэр ешIэгъухэм къа-щыдихыгъ.

Адыгэ Республикэм футбо-лымкIэ и СДЮСШОР икомандэ пэщэныгъэ дызэрихъагъ тренер-кIэлэегъаджэу Александр Воль-вач. Анапэ цызэлукIагъэх Влади-кавказ, Назрань, Славянск-на-Кубани, нэмыкI къалэмэ якоман-дэхэр. Зы къэкIокIыгъом футбо-листхэр щызэнэкъокъугъэх.

Апэрэ чыплэр «Динамо» Став-рополь къыдихыгъ. «Факор» Бис-лан ятIонэрэ чыплэр фагъэшъо-шагъ. Адыгеим ифутболистхэр ящэнэрэ зэрэхъугъэхэр гъэхъа-гъэкIэ афэтэлэгъу.

Зэнэкъокъум футболист анахъ дэгъухэр къыщыхахыгъэх. «Зэ-къошныгъэм» шешIэрэ Багратион Волковым «Къэлэпчъэлут анахъ дэгъу» зыфилорэ щытхъуцIэр къыфаусыгъ. Къонэ Амирэ ыпэкIэ анахъ дэгъоу шешIагъэмэ ащыщ.

Тикомандэ итренерэу Алек-сандр Вольвачрэ Адыгэ Рес-публикэм футболымкIэ и СДЮСШОР идиректор игуадзэу Пэнэшъу Мыхъа-модэрэ тызэрэщагъэгъозагъэу, кIэлэ-еджакIомэ ясэнаушыгъэ къызэлэуа-хыным фэшI нэмыкI зэнэкъокъухэм ахагъэлэжэщтых. Ащ фэдэ зIукIэ-гъухэр уплэкIунышIу афэхъух.

НэКлубгъор зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЪ Нурбый.

Зэхъышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КъыдзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм
лэпкэ IофхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащыпсээрэ тилэп-
къэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жъу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шхъалэр
ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шхъалэм иапэрэ
гуадзэр
АУЛБЭ Руслян

Редактор
шхъалэм
игуадзэр —
пшъэдэкIыж
зыхырэ
секретары
ХЪУРМЭ Хъусен

ПшъэдэкIыж
зыхырэ
секретары
НЭПШЭКЪУИ
Заур

Редакциер
зылэщылэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхъалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыж зы-
хырэ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:
Урысые Федерацием
хэутын IофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлъы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэлоры-
шланI, зэраушыха-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4306
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2100

Хэутыным
узыкIэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00